

Лезги газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава

N 8 (10861) хемис 21 – февраль, 2019 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Туризмдиз - къет'ен фикир

18-февралдиз РД-дин Гьукуматдин Председатель Артем Здунова Дагъустандин туриствилин маршруттар тукъурунин ва туризмдин къурулушар гатун сезондиз гъазурунин месэладар совещание кыле тухвана. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

Республикадин туризмдин ва халкъдин художественный сеняткарвилерин рекъяй министерстводи и барадай тухувай къвалахдин гъакъиндай малумат ведомстводин руководитель Расул Ибрагъимова гана. Адан гафаралди, итижлу маршруттин ва министерстводи 2019-йисуз кыле тухудай лишанлу мярекатрин сиягъ тайинарнава.

“Алай вахтунда а сиягъатдик республикадиз къезвай мугъманрин ва чи агъалийрин арада иллаки машгъур тир 12 турмаршрут ва 2019-йисуз РД-дин лишанлу вакъийрин туризмдин Милли календарда гъатнавай лишанлу вакъияр кутунва”, - малумарна докладчиди.

Артем Здунова мукъвал вахтар гъихътин мярекатар кыле тухун фикирдиз къачунаватла, гъа кардин патахъай хабар къуна. Суалдиз жаваб яз, министерстводин руководитель малумарывал, 20-23-февралдиз “Матласдин” тебии чарчарал муркларылай хъаж хъунин рекъяй регионрин урта хуьтлуьн фестиваль, мартдиз “Visit Dagestan - 2019” лишандик кваз гастрономический туризмдин II Международный фестиваль кыле тухуда. Санлай къачурла, календарда 150 серенжем гъатнава. Алатай йисуз абурун къадар 87-даз барабар тир.

Министрдин рахунриз баян гуналди, РД-дин Гьукуматдин Председателди къейд авурвал, туризмдин хилез неинки республикадин культура, гъакъни экономика вилек тухунин барадайни килигун герек я.

Артем Здунова муниципальный тешкилатрин руководителрин фикир туриствилин навигациядин лишанар эцигун чарасуз тирдал къет'ендаказ желбна. Ада и къвалах йигинарун тапшурмишна.

“Чина гатун сезон” Россиядин центральный регионри гекъйгайла, къве вацран фад башламиш жезвайди я. Апрельдизни майдиз чаз конкуренциядин барадай артуханвал аваз жеда”, - къейдна премьер-министрди, къват'и хъанвайбурун фикир менфятлу даказ къвалахунал желб авуналди.

Темадай рахунар давамаруналди, Расул Ибрагъимова туризмдихъ галаз алакьалу ва килигуниз лайихлу чкайрай велопробегар тешкилуни месэла веревирдзавайди, гъакъни региондин са жерге районра балкларал алаз фидайбурун цийи маршруттар кардик кутуниз гъазурвал акъвазвайди къейдна.

Министрдин фикирдалди, итижлу турмаршруттар туризмдин рекъяй талукъ чкаяр, санлай гзаф къадар инсанри ял ядай, лишанлу мярекатар кыле тухудай чкаяр тешкилуни къет'ен роль къугъвазва, анра туриствилин навигациядин, автомобилар акъвазардай чкайрин лишанар эцигун, хуьрек недай чкаяр, санитарный къвалер тадаракламишун, патарив гвай чкайрани къулай шарттар тешкилун герек я.

Совещанидал рекъерихъ ва транспортдихъ галаз алакьалу месэлайризни килигна. Ик'и докладчиди вич кыле авай министерстводин бинедаллаз туриствилин автостанция кардик кутун теклифна.

Месэла веревирд авунин сергъятра аваз пляжар аваданламишунин чарасуз-виликайни ихтилат кватна. Районрин ва шегъерин квилерихъ элкьвена, Премьер-министрди лагъана: “Чна пляжрал михъвал ва къайда хуьн таъминарунин патахъай клевивалда. И зонайра бизнес вилек тухуниз сифте нубатда куьне итиж авун герек я. Маса уьлквейра муниципальный пляжар лап хъсан гьалда ава, вучиз лагъайтла пляжрин къерехра кылдин ксарин объекттар бинеламиш хъанва. Чи республикада лагъайтла, гъуьлуькый менфят къачузва, пляжар авай гьалдиз лагъайтла, лазим тир фикир гузвач”.

РД-дин архитектурадин ва шегъерра эцигунар кыле тухунин рекъяй Комитетдин председателди Незир Гъуьсейнова къенепатан ва къецепатан туризм вилек тухунин барадай авай мумкинвилерикай суьгъбетна. Туризмдин месэлаяр экономикадихъ галаз алакьалу авуналди, ада и барадай региондихъ авай мумкинвилерикай тамам дережада менфят къачун тийизвайди къейдна.

Вичин рахунар давамаруналди, Незир Гъуьсейнова малумарывал, туризм вилек тухун патал лазим тир мулкар фикирдиз желбдайбуруз элкьурунихъ еке метлеб ава. Идахъ галаз алакьалу яз ада, маса регионрилай ва уьлквейрилай чешне къачуналди, Дагъустандин туриствилин ярж арадал гъуниз эвер гана.

Докладчи санлай гзаф къадар агъалийри ял язавай зонаяр, пляжар, туризм-

дин кар алай чкаяр архитектурадин жигетдай хъсандиз дуьзмишунин месэладали акъвазна. Ик'и, туриствилин асул маршруттар сезонрихъ галаз алакьалу тирди фикирда къуналди, ада алачухрин архитектура кардик кутунни теклифна.

“Муниципалитетрихъ галаз сих алакьаяр хуьн лазим я, вучиз лагъайтла абуруз чпин мулкарал туристрин фикир иллаки желбзавай чкаяр гьибур ятла, амайбурулай хъсандиз чизвайди я. Жуван патай чна абуруз туризмдин къурулушар гьеншдаказ кардик кутаз куьмекада”, - лагъана Незир Гъуьсейнова.

Къуллугъ авунин ери хъажунин месэладикай рахуналди, республикадин комитетдин председателди къейдна: “Чина туристдин фикир желбдай, адаз таъсирдай чкаяр авач. Идахъ галаз алакьалу яз ада флэшмобар тешкилун, ядигарар яз гьисабиз жедай шейэр маса гудай чкаяр, килигдай майданар, аттракционар, кафеяр тешкилун меслят къалурна.

Совещанидин нетижаяр къуналди, Артем Здунова лагъана: “Алай вахтунда чун туризмдин къурулушар вилек тухунал машгъл хуьн герек я. Вахт алукъайла, яржарни пайда жеда. Алай йисуз чна туристриз рекъерин къерехра авай чкайра къуллугъ авуниз, пляжриз талукъ яз конкурс малумарда”.

Премьер-министрди и месэлайрив мукъуфдивди эгечлун, сифте нубатда инсанриз къулайвилер тешкилуникай фикирун лазим тирди къейдна. Идалайни гъейри ада виридалайни хъсандиз аваданламишнавай паркар ва скверар тайинарун патал конкурс кыле тухудайдан гъакъиндайни малумарна. Артем Здунова вири и месэлаяр и ва я маса муниципалитетдиз зиян хълан тийидайвал гъалун лазим тирди къейдна.

“Сада-садан тежриба чира. Дагъустанда ял ягъунин дережа лап виниз тирди хуьн герек я. Къецепатан уьлквейрай тир операторрихъ, къулайвилер тешкилиз алакьзавайбурухъ галаз алакьаяр тайинара. Инвестор яз вуьжелб ийиз жеда тла, гъадан патахъайни фикир ая. Ида туристриз къуллугъ авунин дережа лап виниз хъаждай мумкинвал гуда”, - малумарна А. Здунова.

Эхирдай ада туризмдинни сиягъатрин маршруттин сетдин къвалах мадни хъсанарунин барадай тапшургуьгар гана.

Совещанида са жерге министерствойрин, ведомствойрин руководителрин, муниципалитетрин килери, регионрин туроператорри иштиракна.

Нумрадай клела:

ОБЩЕСТВО

Терроризм - халкъариз акси гьерекал

Къенин девирдин террордин гъакъикъатди дуьньядин вири пилера халкъар ч'алал гъанва, абуру терроризмдин, экстремизмдин кыл гъайбуру лянетламишзава, вагъшивилерал эхир эцигун патал къуватар, такъатар сад авуниз эверзава.

▶ 3

ЮБИЛЕЙ

Къадагъа эцигай ктаб

Обкомдин сад лагъай секретарь А. Даниялова Агъед Агъаеваз тади гьалда вичин патав эвер гуда, гежел теъгъена, КПСС-дин ЦК-диз фин лазим тирдакай лугъуда. Ана Ст'ал Сулейманан цийи ктаб чапдай акъудунал къадагъа эцигнавай. Идахъ галаз сад хъиз, Агъаева, Москвадай хтунни, “вичин хушуналди” къвалахдилай элячлунин гъакъиндай арзани кхьин лазим тир.

▶ 5

ЭКОНОМИКА

Шумуд йис хуьй и гьалда аваз?

Хуьруьн майишатда зегъметдихъ бес къадар нетижа амач. Вуч битмишариз клан хъайитлани, са сеферда багъдиз гъахъай малари барбат'зава са шумуд йисан зегъметдин нетижаяр. Гъавляй къе хуьре 80-дав агакъна къвалерал дап'арар ала.

▶ 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Бубайрилай атанвай аманат я

Ж. Мейлановадин регъбервилек кваз 1-4-классар патал акъуднавай цийи ктабарни лезги ч'алан муаллимри, гьелбетда, багъа савкъатар хъиз гуьзлемеишзава. РЦО-дин аялрив цийи ктабар агакънава. Республикадин амай мектебрин аялар абурали мукъвал тир вахтунда тамамдаказ таъминарда.

▶ 8

МЕДЕНИЯТ

Къет'ен пай ганвай лезги руш

Ферида Ибрагъимова - шаир, писатель, журналист, мандар, PR-пешекар, общественный деятель, фотограф, Москва шегъердин писателрин-таржумачийрин ва Россиядин пешекар литераторрин Союздин член, “Путь писателя” литературный агентстводин резидент, филантроп, телепередачар тухузвайди...

▶ 10

ХАБАРАР

Италияда машгъл алим

2003-йисалай ам Италияда кардик квай гематологиядин Средиземный гуьлуьн институтдин къвалав гвай кларбдин мефт'еддин трансплантациядин международный центрадин клиникадин директор ва Римда авай виридуьньядин талассемиядин центрадин регъбер я. Лезги алимдин чехи агалкъунрикай сад мукалдиз ушар анемия авай талассемиядикди азарлурун мефт'и куьчардай программа арадал гъун я.

▶ 12

РФ-дин Федеральний Собранидиз Чар райжна

20-февралдиз Россиядин Президент Москвада, Гостиный дворада, РФ-дин Федеральний Собранидиз гьар йисан Чар гваз экъечна. Ада вичин рахунра къецепатан политикадиз, яшайишдин месэлайриз къетген фикир гана.

Президентди лагъайвал, Россия къе уьлкведин арада исягъ-вилдин икьрар кутлунун патал Япониядихъ галаз рахунар давамари гъазур я. Адан фикирдалди, США-ди ДРСМД-дикай жечлун патал къундармайрикай менфят къачуна ва и месэладай "американвийрихъ галаз зил къазвай" вичин гъилибарнар желбзава. Гъа са вахтунда В.Путина алава хъувурвал, Россиядихъ "США-дихъ галаз араяр къызгъинардай фикир авач".

В.Путина малумаривал, адан Чарче Россиядин къенепатан месэлайриз ва уьлкве яшайишдин экономикадин жигъетдай вилик тухунин рекъериз асул фикир гуда. Президентди гзаф аялар авай хизанар патал цийи къезилвилер кардик кутун, социальный яшайишдин квалер эцигзавайбуруз налогрин барадай регъятвилер авун, аялар галай хизанар патал къезил шартларин ипотекадин программа кардик кутун теклифна.

Президентдин фикирдалди, демографиядин месэла анжах кесибвилехъ галаз женг члугуналди гъализ жеда. И кар патал государство яшайишдин жигъетдай икьрар - къилдин ксариз кумек гудай программа кардик кутун лазим я. Ада мадни малумаривал, 2024-йисалди кесибвилдин дережа къе сеферда агъуз аватун лазим я.

2020-йисан эхирралди, В.Путина гысабзавайвал, медицинадин рекъай кумек вири россиявийривай четивилер авачиз менфят къачуз жедайдаз элкьурун герек я. Ада алава хъувурвал, властри онкологиядин азарар авайбуруз сагъар хъувун патал триллион манатдила тимил тушиз такъатар чара ийида.

Президентди Верховный суддиз ва прокуратурадиз, экономикадихъ галаз алакьалу тахсиркарвилерай силис гьикл тухузватла, гъа кардай къил акъудуниз эвер гана. Къилди къачуртла, ахтин делойрай дустагъ авунин себебрис килиг хъувун герек я. В.Путина и рекъай контролвал ва гуьзчивал тухунин кваллахиз талуку документар къе йисан муддатда цийи хъувун тапшурмишна. "И рекъай са бязи ведомствойра кардик квай нормативный базаяр гъеле советрин вахтарылай амайбуруз я", - къейдна ада...

Цийи къайдада

Алай йисан эхирдалди республикадин медицинадин 26 идара цийи къайдадал элячда. Са жерге больницайра ва поликлиникайра вахт къенятун ва азарлуйризни духтурриз регъят хъун патал цийи къайдада ("Бережливая поликлиника") учир къада.

19-февралдиз Дагъустандин здравоохраненидин министерствода "Бережливая поликлиника" проектдай чирвилер гудай сад лагъай семинар киле фена. Адан кваллахда "Росатом" Госкорпорациядин "Бережливое производство" проектдин регъбер Владимир Арженцова ва "НМИЦ ПМ" ФГБУ-дин сифтегъан медико-санитарный кумек тешиклдай центрадин къуллугъчи Кирилл Мочалова иштиракна. Семинардал рахунрихъ кваллахдин цийи къайда уьмуьрдиз кечирмишун пландик кутунвай медицинадин идарайрин къилдин духтурри яб акална.

- Чна квехъ галаз саналди кваллах а саягъда эцигун лазим я хьи, квез куь кваллахдин чкайрал зегъмет члугваз, къилинди, куь патав кумек лазим яз къезвай инсанриз секинвал ва къулайвал жедайвал, - къейдна Владимир Арженцова.

Цийи жуьре неинки поликлиникайра, гьакл "Бережливый стационар" программадин сергъятра аваз больницайрани уьмуьрдиз кечирмишун пландик ква. Абурун арада ава: республикадин диагностический центр (РДЦ), онкодиспансер, ортопедо-травматологиядин центр, Каспийскдин ва Хасавюртдин ЦГБ-

яр, республикадин перинатальный центр ва мсб.

РИКЕЛ ХКИН: "Бережливая поликлиника" программа Дагъустанда алаатай йисан октябрдай уьмуьрдиз кечирмишзава. Сифтегъанбурун жергеда медицинадин пуд идара - аялрин 1 ва 4-нумрайрин поликлиникайра ва чехибурун 1-нумрадин поликлиника ава. Къенин юкьуз хъсан патлах сифтегъан дегишвилерни аквазва. Ик, шегъердин 1-нумрадин клинический больницадин патав гвай поликлиникайра (аялрин 4-нумрадин ва чехибурун 1-нумрадин) цийи къайдада кваллахунин нетижада учиррикай азад жез алакьнава. Азарлуйяр духтурдин патав атун виликамаз къиналди (по записи) къабулзава. Ивидин анализар гун патал вахт, виликандав гекъигайла, 80% тимил хъанва.

Аялрин поликлиникадикай рахайтла, регистратурадин ракархъ акъатзавай вахт 5 декьикадилай артух туш. Виликдай инал аяларни галаз диде-бубаяр саки зур сят вахт акъудуниз мажбур жезвай. Учиррикай азад хъун патал иниз къезвай азарлуйяр пуд патал пайнава:

тади кумек герекзавайбуруз; пландин бинедаллаз, яни духтурдин патав атун патал виликамаз къенвайбуруз;

пландин бинедаллаз азарриз акси рапар гъгиз атанвайбуруз ва справкаяр герекзавайбуруз. (Адетдин поликлиникада винидихъ тварар къунвай азарлуйяр вири са учирда акъвазун лазим къезва).

Гъар сад вичиз лазим учирда акъвазун патал дегилизра малуматрин стендар куьрсарнава. Къулайвилерилай азарлуйярни, духтурарни рази я.

Къейд авун лазим я хьи, "Бережливая поликлиника" проект патал республикадин бюджетдай харжияр герек къезваз, ам "Росатом" Госкорпорациядин кумекдалди къилиз акъудзава.

Сулакдин дагъардал - гуьзгуьдин муьгъ

Сулакдин дагъардал параболадин жуьредин куьрс хъанвай гуьзгуьдин муьгъ эцигъа. Дагъустанда ихтин къайдадин аттракционар гъеле садазни чидач. Мумкин я мукьвара чир хъун. Муьгъуьн ярговилел 50 метр къван жеда. Ам саки

къе километрдин къакъанда эцигъа. Дуьз лагъайтла, 1920 метрдин къакъанда. Пермдай тир инвесторри чпин проектдиз "1920" лагъана твар ганва.

Проект уьмуьрдиз кечирмишун патал 10 гектар чил чарасуз я. Инвесторри гъеле вири туристриз бегенмиш чка - дагъардин винел алай килигдай майдан ахтармишнава. И кар уьмуьрдиз кечирмишиз хъайитла, сифте машинара акъвазардай чка, администрациядин дарамат, кафе, гуьзгуьдин муьгъ ва "скайджанпинг" аттракцион пайда жеда. Дагъардин патав амфитеатри эцигъа. Анлай, мисал яз, дагъардин къилел къугъвадай пагъливанризни килигиз жеда. Дагъардин кланиз йигин махсус тадаракада аваз эвичиз ва хкаж хъжеда.

Республикади проектдиз итиж авунва. Санлай къачурла, адан къимет миллиард манатдиз барабар жеда. Ам уьмуьрдиз пуд йиса кечирмишда. Фикирзавайвал, аттракциондиз йиса 350 агъзур турист къведа. Идалайни гъейри, проектди кваллахдин цийи чкаяр арадал гъида ва тамашуниз лайихлу и чка вилик тухунизни рум гуда.

Къулар члугуна

Дагъустан Республикади милли проектриз субсидияр гуниг гъакъиндай икьрарал къулар члугуна куьтгънава, - хабар гана киш юкьуз ТАС-диз Дагъустандин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Гъажимегамед Гъуьсейнова.

"Чахъ кутундай 54 икьрар ава, абурукай къедал гъеле къулар члугунвачир. Садал къул члугун тавунин сеbeb ам тир хьи, регионриз субсидияр гуниг гъакъиндай РФ-дин Гъукуматдин къарар хемис юкьуз къабулнай. Экуьнахъ РФ-дин Минэкономразвитияди чаз икьрардин текст реке туна, чна адал къул члугуна ва Москвадиз реке хтуна. Къедал лагъайди, Минтрансдин - пулуниди тушир икьрар лугъудайдал накъ къул члугуна", - лагъана Гъ.Гъуьсейнова.

Гъяд юкьуз Сочида къиле фейи Россиядин ин-

вестицийрин форумдал регионрин къилерихъ галаз гуьруьшмиш хъайила, РФ-дин премьер-министр Дмитрий Медведева малумарна хьи, милли проектриз субсидияр гуниг гъакъиндай икьрарал уьлкведин 95 процент регионри кутлуннава, ада амай субъектин, гъа жергедай яз Дагъустандин руководстводизни, и месэла тади галда гъалун меслят къалурна.

Милли проектрихъ 12 хилия паспортар ава. Абуруз агъадихъ галайбуруз я: демография, культура, здравоохранение, образование, яшайишдин квалер ва шегъердин шартлар, экология, рекъер, кваллахдал таъминарунин шартлар яратмишун, илим, рекъемрин экономика, гъевечи ва юкьван бизнес, международный кооперация ва экспорт. И милли проектар РФ-дин Президент Владимир Путинан майдин указда къалурнавай месэляяр таммарун патал тестикъарнавай. Абуруз 2024-йисалди уьмуьрдиз кечирмишун планламишзава.

Къвед лагъай сеферда

Агъмед МАГЪМУДОВ

Дуьньядин халкъарин дидед члаларин йикъан сергъятра аваз 19-февралдиз "Лезги газетдин" редакцияди Махачкъаладин 59-нумрадин юкьван мектебда лезги члалай ва эдебиятдай нубатдин олимпиада къиле тухвана. Рикел хкин, редакцияди сад лагъай олимпиада шаз Куьрагъ райондин мектебра 11-классра клелзавай аялрин арада тешиклнай.

Цинин олимпиадада Махачкъала ва Каспийск шегъерин мектебрин 7-классрин ученикри иштиракна. Мярекатдиз тварар къунвай шегъерин вири мектебрин теклифнавайтани, лезги члалайни эдебиятдай чпихъ гъихътин чирвилер аватла чириз анжах 13 мектебдай атанвай.

Аялриз таммарун патал гъар жуьредин тапшургуьгар ганвай: "3и рикл алай шаир" темадай сочинение хъин, члалайни эдебиятдай тестерин жуьредин 10 суал ва тест-диктант. Тапшургуьгар, шегъердин мектебрин программарин къетленвилер фикирда къуна. Докъузпара райондин Къалажурин хуьруьн юкьван мектебрин дидед члалан муаллим, "Лезги газетдин" хсуси мухбир Кургуьли Ферзалиева гъазурнавай.

Лагъана кланда, олимпиададихъ са шумуд макъсад авай: хайи члални эдебият хуьн ва вилик тухун, шегъердин мектебра клелзавай аялриз ди-

дед члал кланарун, абурун арадай алакьунар авай аялар винел акъудун, жемиятдин фикир хайи члаларин месэладал желб авун ва масабур.

Аялрин кваллахиз къиметар "Лезги газетдин" къилин редактор Мегъамед Ибрагъимова ва Кургуьли Ферзалиева гана.

Нетижаар къурла, малум хъайивал, 1-квациз Махачкъаладин 38-нумрадин гимназиядин ученица Сафия Абдурагъманова (муаллим - Алимат Мегъамедовна) лайихлу хъана. 2-чка Каспийск шегъердин 6-нумрадин юкьван мектебрин ученица Наилия Мусаевади (муаллим - Тамара Мегъамедовна) къуна. Республикадин образованидин центрадин (РЦО, Каспийск шегъер) ученик Давид Алиев (муаллим - Гуьлмира Сефербеговна) 3-квациз лайихлу хъана. Квенквечи чкаяр къур аялриз 5, 3, 2 агъзур манатдин къадарда аваз пулдин премияр, дипломар, "Лезги газетдин" 90 йис тамам хъунихъ галаз алакьалу яз акъудай ктабарни РД-дин милли сиясатдин ва диндин крарин министрстводи чара авур лезги шииратдин антологияр гана. Абурун муаллимрин зегъметни гуьрметдин грамотаяр гуналди къейдна. Олимпиададин амай иштиракчийризни лезги шаирринни гъикъатчийрин ктабар багъишна.

Олимпиада тешикулунин карда кумекар гайи Махачкъала шегъердин администрациядин образованидин управленидин ва 59-нумрадин юкьван мектебрин килевайбуруз "Лезги газетдин" редакциядин коллективди сагърай лугъузава.

Хийир ЭМИРОВ

ДУЬНЯДА ва уьлкведа гьар юкьуз гзаф кьадар вакъияяр, агьвалатар кьиле физва. Абурун арадай сад, завай развилелди кьейд ийиз жеда, Иракдай Россиядин аялар хьун я.

Россиядин Федерациядин аялрин ихтиррин рекъай векил Анна Кузнецовади "Интерфаксдиз" гайи малуматда лугъузвайвал, Иракдин "Расаф" твар алай дустагдай Россиядин агъалияр тир дишегълийрин 4-13 йисара авай 57 аял, алатай йисан декабрдин вацрани 30 аял хканай. Гьеле Сирияда ва Иракда чпихь аялар галай Россиядин 2000 дишегъли ама. Садбур - дустагъра. Вучиз абур ихьтин ийкьал атана? Садбур, алдатмишна, Сириядиз, Иракдиз тухвана. Масадбур - Россияда кьадагъа авунвай "Исламдин государство" лугъудайдан члувал пайдахдик экечлай чпин террористар тир гьулерин гуьгьунаваз фена. Нетихада бахтикарваллик акатна: итимарни, дишегълиярни, аяларни.

Терроризмдин, экстремизмдин вилик пад кьадай ва абурун чилина гьатзавай жегил чанар хуьдай гзаф серенжемар, мярекатар тухузва. Гьам дуьньяда, Россияда ва гьам чи республикадани. Ятлани тахсиркарвилериз, террористрин гафуна гьатна, общество патал зиянлу крар авуниз кьил язавайбур майдандиз экъечзава. Идан гьакьиндай са бязи делилри, рекъемрини шагьидвалзава.

ТЕРРОРИЗМ - халкъариз акси гьерекат

РФ-дин Силисдин комитетдин Дагъустанда авай управленидин коллегиядин гегьенш заседанидал (ана РД-дин кьил В. Васильевани иштиракна) малумарайвал, 2018-йисуз силисдин управлениди терроризмдихь ва экстремизмдихь галаз алакьалу уголовный 90 дело кьарагъарна. Абурун нетихайриз килигна, 37 касдиз талукь уголовный делояр суддиз рекъе туна. Къайдаяр хуьдай органрин дикъетлу ва тешкилла кваллах себеб яз, законсуздаказ яракьламиш хьанвай дестейрин иштиракчийрикай 29 кас тергна. Гьа гьисабдай яз, - кьуд башчини. Террористриз майилвалзавай 153 кас кьуна. Абурукай 11-да террористрин международный тешкилатра иштиракнавай, абур чинеба чи республикадизни хтанвай. 9 кас Сириядиз, Иракдиз физ гьазур хьанвайбур тир. Алай вахтунда экстремизмдихь, терроризмдихь галаз алакьалу тахсиркарвилер авур 300-лай виниз ксар дустагъра ава.

РОССИЯДИН ФСБ-дин кьуллугъчий-ри Краснодардин крайда, Дагъустанда ва Адыгьеда кардик квай ва, Сирияда авай башчийри буйругъар гуналди, Россияда кьадагъа авунвай террориствилин международный "Исламдин государство" организация пуларалди, жаванралди таъминарзавай ячейкаяр дуьздак акьудна ва абурун рекъер агална. Мергьяматлу крар патал я лугъуз, абуру 10 миллион манатдилай виниз пулар кватнавай. ФСБ-дин ва къайдаяр хуьдай органрин саналди тир серенжемар себеб яз, чинебан ирид ячейка тахъай мисална, 5 блиндаж, яракъар хуьзвай 24 фур тергна.

Ийкьара Къизилюрт-Махачкъала шегъреда няхнихь "ВАЗ 2107" автомобилда авай малум тушир ксари ДПС-дин кьуллугъчийрал гьужумна. Хъайи ягъунрин нетихада пуд тахсиркар тергна. Абурун машиндай кьве автомат, тапанчи ва маса яракъар жагъана.

Террориствилин организацириз пулар кватнавай "къегъалар" мад ава. РФ-дин ФСБ-дин, Росгвардиядин ва силисчилерин комитетдин кьуллугъчийри санал тухвай важиблу кваллахди хьсан нетихаяр гана. Абуру Москвада, Чечен Республикада, Дагъустанда ва Ингушетияда, мергьяматлувилин "Мухаджирин", "Сальсабилъ" фондари мискинар эцигун, кесиб мусурманар патал я

лугъуз, пулар кватнавайбурун, ахпа Сириядиз рекъе твазвайбурун дестеяр дуьздак акьудна ва кьуна. 2016-йисалай абуру террористриз рекъе тур пулари 38 млн манат тешкилзава.

ТЕРРОРИЗМДИН, экстремизмдин идеология чуклурзавайбуруз майилвалзавайбур, куймекар гузвайбур, бандитрин тешкилатрик акахъиз кланзавайбур чи хуьрерани ава. Вучиз абур ихьтин члуру фикирдал кьезватла, вучиз гиле яракь кьезватла, обществодиз акси гьерекатар ийидай, полицейскийрин постарал гьужумдай чкадал кьезватла, чидач. Мегер терактар ийизвай ксариз чпин гьерекатрики са тахсирни квачир инсанар телефон жезвайди, хирер хъана, больницайриз аватзавайди чизвачни?! Чизва, ятлани чпин башчийрин буйругъар кьилиз акьудзава.

Россиядин Федерациядин законда кьейднавайвал, террордин акт - им хьиткьинарун, цлай ягъун ва гьакь инсанрик кьурху кутазавай, агъалияр кьиникин хаталувал арадал гьизвай, эменни, дараматар барбатлавай, гзаф зиянар гузвай гьерекатар яз гьисабзава. Обществодин кьанажагъдиз таъсирдай зулум, гуж авуналди, агъалийрик кичи кутун, кьурхулу гьалар арадал гьун ва гьукумдин идараяр чпиз муьтлуьгъарун абуру чпин макьсад яз гьисабзава.

Инсанвилин барадай терроризмдин асул манадин гьавурда акьун четин я, гьикь лагъайтла, виш йисаралди тестикь хьанвай марифатдин, ахлакъдин, яшайишдин кьанунриг гекъигайтла, терроризм садазни герек авачир

чизва, и жергедин инсанар телефон хьуни обществода кьурхулувал, наразивал, ажугъ артухарзава. Дуьньядин майданда гьарай-звер гзаф жезва.

Ихьтин гьалар фикирда кьуна, террористри гьавилий чпин терактар ийидай чкаярни чеб патал хатасуз ва гзаф кьадарда ислегь инсанар авай чкаяр тир больницаяр, школаяр, яшайишдин квалер, театрал, базарар, общественный транспорт хьязва. Инал террористри чи республикада терактар авур чкаяр рикел хун бес я, абурун мурдар кьастар мад сеферда успат хьувун патал. Каспийск шегъерда парадда авай агъалияр, яшайишдин квалер, Буйнаксда военный яшамеш жезвай квалер, Махачкъалада полицейскийри дежурство тухузвай постар, идараяр, Хасавюртда базар... Вишералди инсанар кьена, гзафбурал хирер хъана.

ИНСАНВИЛИН чин аламачир ксари чпин вагъши крар суварар, спортдин ва гзаф инсанри иштиракзавай маса мярекатар кьиле тухудайла, чинебадаказ тешкилзава. Ихьтин зулум, инсафсузвал авуни са кардин гьакьиндай лугъузава: террористри инсанар тветерайни кьазвач. Чпин мурдар мурад кьилиз акьудун патал абуру нагъакьан вири гьерекатар хьсанбур, нетихадал

гьидайбур яз гьисабзава. Телефон жезвайбурун кьадар гзаф хьун патал абуру инсанар пара жезвай чкаяр (поездар, автобусар, базарар, самолетар, аэропортар...) хьязва.

РИКЕЛ ХКИН: Брюсселдани, Париждани террористри метро, аэропорт, стадион, туьквенар, Москвада "Автозаводская" ва "Павелецкая" станцийрин арада метро хьиткьинаруна. Экстремистри, бандитри Бесланда, Къизлярда, Волгоградда авур вагъшивилерни гьахьтинбурукай я.

УБ МЪРДА вири кьени, хийирлу крариз, алакьайриз, рафтарвилериз **ХЪСАНВАЛ (ДОБРО)** лугъуза. Эгер инсандиз хьсанвал хьун алхишзаватла, адахь шад, бахтатар уьмуьр, пакадин ийкьахь инанмишвал, сагьламвал хъана кланзава. Масадаз хьсанвал ийизвай касдизни гьавилий хьсан инсан лугъуза. Хьсан инсан хьун - им къайгьудар, масадан гьавурда акьадай, адаз кумек гудай, хушдаказ рафтарвалдайди лагъай члални я. Хьсан инсанриз чка-чкада гьуьрметзава, лайихлу кьимет гузва. Абуру виридаз хуш жеда. Хьсанвилиз кьарши ери писвал я. Писвал - им бедбахтвал, члуру, алчак, нагъакьан, зиянлу крар я. Эгер жуван кваллав гвайбуруз дерт-гьам, бедбахтвал, туькьувал гьизватла, ахьтинди пис, ажугълу кас яз гьисабзава, тахсиркарвилер авурдаз мурдар, алчак кас лугъуза. Гьа ихьтинбурук террористарни акатзава.

СМИ-ра авай хабаррай акъазвайвал, Сириядай катнавай, Иракда авай террористрин бандаяр Венесуэладиз ракурдайвал я. Ихьтин акьалтлай члуру сиясатдин кьилени США акъазнава. США-диз террористрин кумекдалди Сириядин Республикани барбатлиз, вичин гьилик ийиз кланзавай. Россиядин кумек хьаначиртла, Америкадин, чи уьлкведа кьадагъа авунвай "ИГИЛ-дин" члуру ниятар кьилиз акъатдай.

Кьенин девирдин террордин гьакьикъатди дуьньядин вири пилера халкъар члал гьанва, абуру терроризмдин, экстремизмдин кьил гвайбур лянетламишзава, вагъшивилерал эхир эцигун патал кьуватар, такъатар сад авуниз эверзава. Икь тахъайтла, террористри, экстремистри, бандитрин тешкилатри инсаниятдиз акси яз тухузвай чпин гьерекатар акъазардач.

Кваллах явашарзавач

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Алай девирда инсанрин, иллаки хусуи кьанажагъ бегьем битмиш тахъанвай жаванрин, жегилрин мефтлер чпиз клани терефдихь элкьуьрун патал кьиле физвай таблугъатдин, идеологиядин дяве лап хаталуди я. Вучиз лагъайтла, терроризмдин, экстремизмдин, ягъизкьиникин, чеб гьахьлу рекъе авайбур яз кьалурунин, государстводин законар чпиз талукь туширбур яз кьунин идеологиядин вирусар бедендик акатайбур дуьз рекъел хун, абур зулумдин микробрикай азад авун четин акъвазава. Терроризм, пайдах хьиз, цава кьунвайбурун таъсирдик акатайбуру чпизни, хизанризни, обществодизни еке зиян гузва.

Акьалтзавай несил ихьтин хумадикай, зулумдикай хуьн патал эхиримжи йисара республикада гзаф крар ийизва. Гьа гьисабдай яз, - Мегьарамдхуьруьн райондани. Ина терроризмдиз акси комиссия кардик кваз ва ада бегьерлудаказ кваллахиз са шумуд йис я. АТК-дин председатель Фарид Агьмедова и кар алай месэла вичин гьар ийкьан гуьзчивиликай хьудзавач. Терроризмдин, экстремизмдин идеологиядиз акси таблугъат тухудай рекъер тайинарнава ва къайдаяр хуьдай органрин, гьукумдин маса идарайрин работникрин, диндин, общественностдин векилрин кумекни галаз жуьреба-жуьре серенжемар тешкилзава. Районда "Жегьилар террордиз акси я" лишандик кваз митинг, "Чун терроризмдиз, экстремизмдиз акси я" темадай элкьвей стол гзафбурун иштираквал аваз кьиле фена.

Вахт-вахтунда АТК-дин заседанияр тухузва. Ана райондин талукь вири идарайрин кьуллугъчийри, дяведин ва зегьметдин ветеранри, дингълийри, жегилрин ва общественный маса организацийрин векилри иштиракзава. Мисал яз, эхиримжи заседанидал, жегьилар члуру ва хаталу таъсирдик акаттавун патал тухвана кланзавай умуми кваллахдикай "Мегьарамдхуьруьн район" МР-дин кьил Фарид Агьмедова, Россиядин ФСБ-дин пограничникрин Дагъустанда авай управленидин начальникдин заместитель Сергей Русака, МВД-дин райондин отделдин начальникдин везифаяр тамамарзавай Вадим Мевлюдинова, адан заместитель Суфьян Селимова, райондин прокурордин заместитель Сулейман Сейфуллаева чпин фикирар лагъана.

Районда датлана сиясатдин, культурадин, спортдин мярекатар, жуьреба-жуьре суварар тешкил-лудаказ, гурлудаказ тешкилзава. Абуру кьиле физвай чкайра агъалийрин хатасузвал хуьн патал къайдаяр хуьдай органи тухузвай кваллах кьейд авуниз лайихлу я. Район Россиядинни Азербайжандин сергьятдал ала. Сергьятдилай ихтирсуз элячизвай инсанарни кими жезвач. Абурук тахсиркарарни, террористарни, гьукумдин сиясатдиз акси маса инсанарни акатзава. Абуру районда ва республикада чпин хаталу кваллах тухудай шартларикай магьрумдай серенжемарни вахтунда кьабулзава.

АТК-дин комиссияди дингълийрихь галаз санал тухузвай кваллахдини хьсан нетихаяр арадал гьизва.

23-февраль - Ватан хуьзвайбурун югъ

Вилик сенгеррал

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Ватан хуьн ва адаз къуллугъ авун гьар са гражданидин буржи я. Чна гьар йисан 23-февралдиз Ватандин къаравулда акъвазнавай къегаалар рикел гъизва, абурун гьурметдай хуш келимаяр лугъзува. И юкъуз чна четин, амма гьурметлу пеше - Ватандиз вафалуздакъ къуллугъ авунин, уьлкведин милли итижар хуьнин, адан оборонадин бажарагълувал мягкемарунин, чи ватандашриз уьмуьрдин ислягъ, къулай, Россия дурумлуздакъ вилик финин шартлар яратмишунин пеше хянавай ксар тебрикзава. Агъур имтигъанрин вири йисара хайи чил душмандикай хвейи гзаф несилрин аскеррин къегаалвилер халкъдин рикера гьамишалугъ яз амуькъда.

Алай вахтундани чи уьлкведин Яракълу Къуватар международный террориствилин организацириз акси женгинин вилик сенгеррал ала. Абуру Мукьвал тир Рагъэкъечдай пата, Сирияда ва маса чкайрани важиблу месэляяр гьялуниин кардани активнидакъ иштиракзава.

Лугъун лазим я хьи, Ватан хуьнин буржидиз вафалу рухваря, рушар чи уьлкведа гзаф ава. И кар абуру Ватандин Чехи дяведин мусибатдин йисара, фашистрин къушунри чуклурай, кайи, барбатлай хуьрер, шегьерар, карханаяр, майишатар къачел акъалдардайлани, пятилеткайрин планар къилиз акъуддайлани, стха уьлквейрин тлалабуналди интернационалиствилин буржи тамамардайлани, 1999-йисуз Дагъларин уьлкведал яракълламиш хьанвай бандитрин дестейри вегейлани, уькквемвилелди къилиз акъудна. Абурун арада лезги халкъдин векиларни авай. Алай вахтундани Россиядин армиядин жуьреба-жуьре къушунра, аскеррилай, морякрилай гатунна, генералрал, сад лагъай рангдин капитанрал къван чи ватангълийри вафалувилелди, къегаалвилелди къуллугъзава, чпин везифаяр жавабдарвал гьисс авуналди тамамарзава. Чна виридаз Ватан хуьзвайбурун югъ тебрикзава.

Къуллугъдин, кеспидин везифаяр намуслувилелди, гьакъсагъвилелди къилиз акъудай гьар са къегаалдин крар, игитвилер веледриз, акъалтзавай несилриз хьсан чешне я.

Махачкъала

Советрин къушунар Афгъанистандай ахкъудна 30 йис тамам хьуниз талуькарнавай къилин мярекат меркезда Къумукърин госмуздраттеатрда къиле фена. Аниз къевезвайбур дараматдин фойеда Даггосфилармониядин эстрададинни духовой оркестрди тамамарзавай музыкади къаршиламишзавай. Ина гьакъ талуькъ темадиз бахшнавай ктабрин выставка ачухнавай, Женгерин баркаллувилин музейдай гьанвай экспонатар авай.

РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова "афгъандин" ветеранриз лишанлу югъ тебрикна ва абурухъ чандин сагъвал, дуньядани ислягъвал хьана къанзавайди лагъана.

- Гьурметлугур, Афгъанистандин чилел саки цлуд йисуз женгер къиле фена ва абур чи халкъ патал еке имтигъандиз элкьвена, - къейдна Къарибова. - Агъзурралди чи аскерри чпин аскервилин ва гражданидин буржи уьтквемдиз тамарна. Абурун арада вишералди дагъустанвири авай. 141 аскерди, интернациональный буржи къилиз акъуддайла, чпин чанар гана, 750 дагъустанви анай хуруйрал орденар, медалар алаз хтана.

"Афгъанвийри" чеб Ватандиз, республикадиз вафалу тирди 1999-йисузни къалуна. Абуру бандитрин дестейр акъудунин карда жуьрэтлувилелди иштиракна. Къе лагъайтла, региональный общественный организацири санал къватл хьанвай "афгъанвийри" республикадин общественный къвалахра чеб алай чкадикай хабар гузва. Акъалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гунин кардик аквадай хьтин пай кутазва. Чна квел дамахва, гьурметлу ветеранар. Гьа са вахтунда чна жегилзамаз телеф хьайи чи вилегъ аскеррихъ яс члугвазва. Къуй дуньяда ислягъвал хурай!

А. Къарибова къейд авурвал, алай вахтунда Дагъустанда 3 агъзурдалай виниз "афгъанвийр" яшамаш жезва. Ада Афгъанистандин дяведин ветеранриз гьосударстводин ва гьукуматдин шабагарни вахана.

Рахунрин эхирдай Даггосфилармониядин, операдин ва балетдин, Урус госдрамтеатрдин артистри, къуьлердайбурун коллективри, эстрададин гьетери еке концерт гана.

Мегъарамдхуьр

Баркалладин лишанлу югъ къейдун патал Мегъарамдхуьруьн райондин культурадиз центрада къиле феийи шадвилин митингдиз райондин къил Фарид Агъмедов, райондин собранидин председатель Назир Алиаров, общественный палатадин председатель Агъадаш Нагъметуллаев, райондин администрациядин, жуьреба-жуьре идарайрин къуллугъчиар, общественный организацирин векилар, школьникар, районда къуллугъзавай пограничникар атанвай.

Мярекат ачухналди, Фарид Агъмедова Афгъанистандин дяведа чеб вири терефрихълай лайихлувилелди къалурай интернационалист аскеррин игитвал къейдна.

- Гьар йисуз чна аскервилин буржи намуслувилелди къилиз акъудай къегаалар рикел хкизва, - лагъана Ф.Агъмедова. - Абуру чпин вилик эцигай везифаяр уьтквемвал, дирибашвал къалуруналди беъмарна. Чи патай абуруз авай гьурмет гзаф я. Мегъарамдхуьруьн райондай стха уьлкведиз куьмек гуз феийи 105 касдикай 3 къегаал женгера телеф хьана. Абуру даим чи рикера амуькъда. Абурун баркаллу краралди чна акъалтзавай несил тербияламишда.

"Афгъанвийри" къалурай игитвилерикай А.Нагъметуллаева, дяведин, зегъметдин ва Яракълу Къуватрин ветеранрин

советдин председатель М.Бегова, "афгъанви" Э.Асварова, райондин собранидин депутат С.Эмирбегова, УСЗН-дин отделдин начальник Б.Шихъайбовади, Кучун - Къазмайрин школадин директордин заместитель Т.Къурбанова лагъана.

Къасумхуьр

"Афгъанвийри" талуькарнавай еке мярекат Сулейман-Стальский райондин культурадиз централди къиле фена. Анал райондин къил Нариман Абдулмуталибов, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гьамидуллагъ Мегъамедов, образованидин управленидин начальник Къачабег Аминов, "афгъанвийр" тир духтур Елена Сулейманова, Сардархуьруьн школадин директор Эседуллагъ Мусаев, Ватандин Чехи дяведин ветеранрин советдин председатель Абдулаким Гьажимурадов, шаирар Шагъабудин Шабатов, Фатимат Османова ва масабур рахана.

- Юлдашар, гьурметлугур, - рахана къватл хьанвайбурун вилик Н.Абдулмуталибов. - Афгъанистандин интернациональный буржи тамамариз феийи Советрин къушунар 30 йис идалай вилик ахкъуднай. Миллионралди диде-бубайри регъятдиз нефес къачунай. Гьикъ лагъайтла, армияда къуллугъзавай абурун рухваря мад хаталувилек ахкатдичир. Къе чна ана къиле феийи къизгъин ва инсафсуз женгера иштиракдай вири гьурметдивди рикел хкизва. Чи райондайни Афгъанистандиз 105 къегаал тухванай. Вад кас телеф хьана: Абдул Саидов, Гуьлмегъамед Къурбанов, Раидин Османов, Гьажид Селимов ва Алискер Пулатов. 18-20 йисара авай жегил аскерри цлу кузвай чилел женгера дирибашвал, жуьрэтлувал къалуна, уьлкведин тарихда, вафалувилелди къуллугъ авуналди, чпин тиварар хьена. Абуру гьамиша чи рикера амуькъда.

Рахунрилай гуьгъуьниз Тофик Мегъамедова, Нариман Османова, Азим Ризаева ватанпересвилерикай маньяр лагъана, Агъа Стларин, Герейханован хуьруьн юкъван школайрин аялри шириар къелна, гьвечи сегънеяр къалуна.

Ахцегъ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Афгъанистандай чи къушунар ахкъудна 30 йис хьуниз талуькарнавай мярекат библиотекардин къелдайбурун залда къиле тухвана. Ана "афгъанви" аскерри, райондин руководстводин, къайдаяр хуьдай органрин, сергъятчириин ва общественный тешкилатрин векилри иштиракна.

Интернационалист аскерар рикел хкунин мярекат сифте гаф рахуналди ва дявейра телеф хьанвайбурун гьурметдай са геренда кисна акъвазуналди, Ахцегъ муниципалитетдин къилин заместитель Алмас Шуаева ачухна.

- Афгъанистандин дяведа чи уьлкведин 600 агъзурдалай виниз аскерри иштиракна. Абурукай 15 агъзурдалай артух телеф хьана, 54 агъзурдалай гзафбурал хирер хьана, 417 агъзур кас гел галачиз квахьна. Кеферпатан Кавказдай Советрин Союздин Игитвилин тиварциз лайихлу хьайи пуд касдикай къвед дагъустанвири (белижви лезги хва Абас Исрафиловни Цлунтидай тир Нухудиин Гьажиев) ва сад ингуш Руслан Аушев я. Парабуруз чидач, Хинерин хуьрйи тир чи районгъли Шамай Исрафилов Яру Гъед ордендиз лайихлу хьана. Алай вахтунда ада майордин чинда аваз Астрахандин областда къуллугъзава...

Диде-бубайрин рикик тахьун патал чи къегаалри гьатта чи гьина къуллугъзавайтла лугъузвачир. Куьн, гьурметлугур, акъалтзавай несил ватанпересвилерикай руьгдаллаз тербияламишунин карда Ватандин Чехи дяведин ветеранрин

ирс давамарзавай ксар я. Чна кез алакьдай вири жуьредин куьмекарда, - лагъана Алмас Исмаиловича.

Ахпа Ахцегъ РУО-дин начальникдин заместитель, РД-дин лайихлу муаллим Сейфуллагъ Назирова Афгъанистандин дяведин вакъийрин гьакъиндай итижлу доклад авуна. "Чна чи къегаалрал лайихлуздакъ дамахвава ва абурун чешнейралди жегиляр тербияламишзава. Афгъанистандин дяведа тафаватлу хьайибурун жергеда чи ученик Мавлуьдин Гьажиевни ава (телеф хьайидалай къулухъ адаз "Жуьрэтлувилин" орден гана). Ахцегърин 1-нумрадин школада адаз махсус пипл ачухнава, Ахцегъ тиварцихъ куьче янава...", - алава хьувуна ада эхирдай.

Ахцегъ, Рутул ва Докъузпара районрин военный комиссар, подполковник Рафик Мегъамедова къейд авурвал, Ватан хуьн - им итимвилин пак буржи я. Анжах са Ахцегъ РВК-дай эверай 40 касди, санлай райондай 100-лай артух аскерри а дяведа къегаалвилелди иштиракна. Ватан патал чанар гайибур чи рикера эбеди яз амуькъда.

Рахунрин арада школьникри Афгъанистандин дяведиз талуькъ тематикадай таъсирдай хьтин шириар къелна, маньяр лагъана, гьакъни чпиз итижлу месэлайрай сулар вугана. Мярекатдин къвед лагъай пай "Самур" ресторанда давам хьана. Ветеранри берекатлу суфрайрихъ дяведин вакъияр, агьвалатар, дустар рикел хкана.

Белиж

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

14-февралдиз Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован тиварунихъ галай Белиждин гимназияда Афгъанистандай Советрин къушунар ахкъудна 30 йис тамам хьуниз талуькарнавай мярекат къиле фена.

10 йисуз давам хьайи а дяведа Дербент райондай 220 касди иштиракна. Абурун арада юлдашар хуьн патал вичин чан къурбанд авур белижви Абас Исрафиловни авай.

Белиждиз атай мугъманри юбилейдин мярекат сурара Абас Исрафилован гуьмбетдал дуьа авунилай, цуьквер эцигунилай башламишна.

Адан къилихъ акъвазнавай вахтунда зи рикел 8 йис вилик Абас Исрафилован гуьмбет цийиз туькуьр хьувуна ачухзавай мярекатда А.Исрафиловахъ галаз Афгъанистандин вакъияр иштиракдай Гьажид Исаева лагъай гафар хтана:

"Чун, Абасахъ галаз Афгъанистанда интернациональный буржи тамамарай къуд кас, адаз икрамиз инал атанва. Чун Советрин Армиядин жергейра къуллугъ ийиз Витебск шегьердин 103-ВДВ-диз акъатна. Афгъанистандин Лагман провинциядизни чун вад кас санал тухвана... Ина лап къизгъин ягуьнар къиле физвай. Абас сапер тир. Ам колоннадин вилик кваз, я душманрин гуьллейрикай, я фугасрикай хуьдайди авачиз, вич-вичин къвед лагъай "зун"-дихъ галаз сабур гуз рахаз, ажалдинни уьмуьрдин арада авай военный техникадин колоннариз, аскерриз рехъ ачухзавай кас тир. Чун четин шартлара вуж вуж ятла чир жедай дурумлувиленин дирибашвилин школада санал хьана. Абас масадан къайгъу члугвадай, намуслу, вилегъ, регъимлу инсан тир. Эхъ, ада вичин чан къурбандна, чаз уьмуьр гана".

Сурарилай хтай мугъманри гимназияда авай игитдин обелискдал цуьквер эцигна, рикел аламуькъдай шикил яна.

Мярекатда Дербент райондин къил Мегъамед Желилова, Дербент шегьердин къил Хизри Абакарова, Белиж поселокдин къил Рамиз Гьабибулаева, Дербент райондин, Дербент ва Дагъустандин Огни шегьерин военком Адил Къулиева, райондин общественный палатадин председатель Фетулла Фетуллаева, Абас Исрафилован вах Фатмаханум Ферзилаевади, Афгъанистандин дяведин ветеранри, депутатри, муаллимри, аялри, прессадин векилри иштиракна.

Шад мярекат гимназиядин директор Нариман Шихмегъамедова ачухна ва сифте гаф Р. Гьабибулаеваз гана.

- Заз къе инал атанвай виридаз сагърай лугъуз къанзава, - къейдна Р.Гьабибулаев. - Аялар, Абас Исрафилован къегаалвал, игитвал садрани рикелай ракъурмир. Ада къелай школа, игитдин жуьрэтлувал гьамиша куь ва акъалтзавай несилдин рикера жедайдахъ зун инанмиш я. Къела, чирвилер къачу. Ватанпересар яз, четинвилерихълай киче тахьана, виликди алад.

М.Желилова вичин рахунра "Советрин Союздиз къуллугъзава" къин къуниз вафалу хьайи, гражданидин буржи намуслуздакъ къилиз акъудай интернационалист-аскеррин несилдиз сагърай лагъана, Фатмаханум Ферзилаевадин гуьгъуьл къуна.

Ахпа ада са жерге афгъанви ветеранриз грамотаяр, пулдин пишкешар ва рикел аламуькъдай савкъатар гана.

Мярекатдал гьакъни Хизри Абакаров, Адил Къулиев, Фетулла Фетуллаевни рахана.

Эхирдай аялри гъазурай концерт гана.

Цийи рекьер ачухда

Россиядин инвестициядин форумдин сергытра аваз Махачкъаладин аэропортуни сеть геьеншарунин мумкинвилериз килигна.

Дагъустан Республикадин Кьил Владимир Васильев "Азимут" авиакомпаниядин директоррин советдин председатель Павел Удаохъ галаз гуьруьш хьунин сергытра аваз Махачкъаладин аэропортунай пассажира санай масанис тухунин квалах геьеншарунин мумкинвилериз килигна.

Гуьруьшда РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Гьажимегамед Гьусейнова, "Аэропорт Махачкала" АО-дин генеральный директор Арсен Пирмегамедова, "Азимут" АК-дин исполнительный директор Эдуард Теплицкийди иштиракна.

Кьилди къачуртла, алай йисан 1-апрелдилай Дагъустандин меркездай Краснодардиз рейсер тамамар хьийиз башламышунин месэла веревирдна. Гьакни Махачкъаладин аэропортуни гатун расписанида Минеральные Воды ва Сочи шегьерриз рейсер мад пайда хъжеда.

Идалайни гьейри, гатун эхирра Махачкъаладай Волгоград ва Симферополь шегьерриз рейсер тамамариз башламышунин гьакьиндайни икьрарар хьанва.

Дегишвилер къуватда

гьатнава

Алай йисан 1-февралдилай нотариатдин законодательствова дегишвилер гьатнава. Гила нотариусри юзан тийидай эменнидихъ галаз алакьалу савдайрин гьакьиндай документар РД-дин Росреестрдив чпи агакьарда, хабар гузва идарадин республикада авай управленидин пресс-кьуллугьди.

Идалайни гьейри, ирс яз амуькьай мал хусуиятдиз къачудай, я тахайтла, гьуьл ва я паб рагметдиз фин себеб яз, абурун саналди тир эменнидидай пай къачудай ихтияр хьунин гьакьиндай шагдаатнамаяр гудайлани, нотариусривай гьа ихьтин истемешун ийизва. Ихьтин дуьшуйшра нотариусди документар Росреестрдиз квалахдин са йикъан вахтунда электронный къайдада, и кьуллугьдай гьакьни къачун тавуна, рекье тун лазим я.

Законодательстводи нотариусар гьакни винидихъ чпикай лагъанвай дуьшуйшра ихтиярар Росреестрда регистрация авунвайдан гьакьиндай документар арза ганвай ксарив вахкуниз мажбурзава.

Эгер нотариусдиз, и ва я маса себеб аваз, документар Росреестрдиз электронный къайдада рекье твадай мумкинвал авачтла, ам абуру идарадив квалахдин кьве йикъан вахтунда чарчел алаз агакьаруниз мажбур я.

Лагъана кьанда хьи, нотариусриз законодательстводин истемешунар къуватда гьатдалдини чпи тестикьарзавай савдайрин гьакьиндай документар Росреестрдиз электронный къайдада ракурдай ихтияр авайди тир. Гьаниз килигна, 2019-йисан 1-февралдилай Росреестрдин ва нотариусрин арада алакьадин къайдада са шейни дегиш жезвач ва, нотариусар патал законодательствова дегишвилер гьатун себеб яз, идарадиз махсусдаказ гьазурвилер акун герек жезвач.

Цийибур эцигда

Дагъустан Республикада цийи жуьредин, яни экологиядин истемешунриз жаваб гудайвал квалахдай керпичрин заводар эцигда. Абуру эцигдай чкаяр тайинарнава - вири ТОСЭР-дин мулкунал жеда. Алай вахтунда республикадин властар и бизнесдиз такьатар серфдай инвесторрихъ галаз икьрарар кутлунун патал гьазур я. Абурун вилик эцигзавай кьилин шартларикай сад керпичар акьудунин квалахда экологиядин къайдайрал амал авун я.

РИКИЕЛ ХКИН, республикада керпичрин 44 завод агалнава, абурукай 23 Каспийскдин ва Къарабудахкент районрин мулкунал алай. Керпичрин заводар агалунин себебар экологиядин жигьетдай ийизвай истемешунриз жаваб тагунихъ ва элкьуьрна кьунвай Тебиатдиз, гьавадиз пис таьсир авунихъ галаз алакьалу я. Идалайни гьейри, гьалчлай гьава авай йикъара карханайрай акьатзавай гумади патав гвай аэропортунай рейсер тамамарзавай самолетрин пилотриз рехъ акуниз манийвалзавай.

Заводар алай участокра чилин винел патан кьатар гуьнгьуна хтунин квалахар кьиле тухуда, хабар гузва РД-дин Тебиат хьунин ва экологиядин министерстводи.

Къайдасузвилериз

талукь яз...

РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводи хабар гузвайвал, 2019-йисан эвелдин делилралди, Дагъустанда хуьруьн майишатдин тайинвал авай 4 миллионни 346 агъзур гектар чилер ава, абурукай 3 миллионни 223 агъзур гектар хуьруьн майишат патал менфят къведай чкаяр я.

Гьа са вахтунда куьчери малдарвилдин, гьа жергедай яз малар хуьдай майданар ва абуру санай масанис куьчарзавай чилер ахтармишунин нетижада къайда члурнавай са жерге дуьшуйшар винел акьуднава. Кьилди къачуртла, малар санай масанис куьчарзавай рекьер ва гьайванар хуьдай майданар чпин сергытра авай 38 муниципальный райондикай 20-дан мулкунал 18 хуьр арадал атанва, санлай къачурла, яшайишдин 2,3 агъзур квал эцигнава, абурукай 892 дачайрин квалер я.

"Идалайни гьейри, малар куьчарун патал ишлемишзавай шегьрейра алишверишдин дараматар, автозаправкадин станцияр, тукьвенар эцигнава, машинар чухуьдай чкаяр, базарар тукьлурнава. Гьакни малум хьайивал, и чкайра 18 карьер, гьа жергедай яз бетондин, керпичрин ва кьир гьазурдай цехар, зирзибил гадарзавай хуртар арадал гьанва", - малумарзава идарадин пресс-кьуллугьди.

Винел акьуднавай къайдасузвилериз талукь яз, лализ серенжмар къабулун патал къайдаяр хуьдай органриз чарар рекье тунва.

МТС-ар тешкилзава

РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимов мукьвара Бабаюрт районда арадал гьанвай машинринни технологический "Кеферпатанди" станциядин (МТС) квалахдихъ галаз таниш хьана. Адахъ галаз санал райондиз "Дагроснаб" АО-дин директор Чамсутин Мутуев ва "Минмелиоводхоз РД" ФГБУ-дин директор Залкип Кьурбановни мугьман хьана.

Чамсутин Мутуева хабар гайивал, абуру РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводихъ галаз санал "Дагроснаб" АО-дин патав зонариз талукь МТС-ар тешкилунин квалахдив эгечнава.

"Зонарин пуд станция - кеферпатанди, кьуланди ва кьиблепатанди - арадал гьун планламинава. Сад лагъай станция Бабаюрт райондин Туршунай хуьруьн майдандал ачух хьанва. Чна чи уьлкведа акьуднавай алай аямдин техника маса къачунва, ада цан цунин ва бегьер кватлунин квалахар тамамарда. Бабаюртдин зонада дагьлукь 22 райондин куьчери малдарвилдин майданар ава, и районриз 55 агъзур гектар цадай чилер гва. Гьаниз килигна, чна МТС-ар тешкилунин квалах кеферпатан зонадилай башламинава", - малумарна Ч.Мутуева.

Мугьманри МТС алай чка ахтармишна, министрди ина кьулай шартлар арадал гьун, техника ремонт ийидай чкаяр тукьлурун тапшурмишна.

"Кьенин юкьуз республикадин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбурун вилик техникадалди таьминвилдин месэла хцидаказ акьвазнава. Санлай къачурла, 70 процентдилай гзаф кьадар техника михьиз эвезна ва я ремонт авуна кьандай гьалда ава. Гьаниз килигна, чна вилик эцигнавай месэлайрикай сад республикадин хуьруьн майишатдин чилерин сектор цийи кьилелай таьминарунинди я. Алатнавай 10 вацран вахтунда чна республикада алава мад кьве станция арадал гьанва, санлай къачурла, абурун кьадар 12-даз барабар хьанва. МТС-ар арадал гьунин важиблувал адакай ибарат я хьи, Дагъустан Республикада майишатар асул гьисабдай гьечибур я, абурухъ махсус техника маса къачудай мумкинвал авач", - лагъана А.Абдулмуслимова.

Ада хабар гайивал, республикада цан тийизмай 74 агъзур гектар чилер авай. Алаатай са йисан вахтунда абурукай 7,8 агъзур гектар ишлемишиз башламыш хьувуна. Ци мад 7,8-8 агъзур гектар чилер цадайбурук куктадайвал я.

А.Абдулмуслимован гафаралди, алай вахтунда РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводи чилерин ва эменнидин алакьайрин рекьай министерстводихъ галаз санал хуьруьн майишатдин чилер ишлемишунин менфятлувал ахтармишзава. Эгер рабочий дестедин квалахдин нетижада, и ва я маса себеб аваз, чил, ишлемиш тийиз, акьвазнавайди малум хьайитла, ам вахчун патал законлу вири серенжмар къабулда.

Чаз кхьизва

Шумуд йис хьуй и гьалда аваз?

Абдулашим ГЪАЖИМУРАДОВ,
Муьгьверганрин хуьр

Чи газетди бегьем рекьерни авачир дагьдин куьгьне хуьрерикайни, абуру арадал кхуникайни, гьакл Дербент-Рутул рекьин кьерехда, дуьзендал, гатуз-хуьтлуьз Самур вацун ванцел, багьларин юкьва авай, виш йисара анал экл я хьанвай, амма эхиримжи вахтара югь-къандавай гьечли жезвай Муьгьверганрин жемьядикайни кхьизва. Амма гьукуматдин талукь идараар лагьайтла, саки киснава. Вучиз?

СССР чукурна халкьдин девлетар тарашуниди муьгьверганвийрихъ виликдай хуьр гьечлимаз аваз хьайи усадьбаяр, багь-бахча дигидай ядни амуькьанч. Йисалай-суз хуьр члехи жердавай артух хьана халкьдин игьтияжарни. Гьарикл хьайи хуьруьн агьалийри йисаралди гьикьван минетар, кхьинар авунатлани, чи ялвардиз дикьет гудай, халкьдин дердида къекьведай кас хьанач хьи, хьанач.

Гьарай-эвер, арза-ферзе себеб яз, гатун 2-3 вацра, суткада 5-6 сятда хуьре цин насосри квалахзава. Рекьерни, са бязи квалерни, гьаятарни кваз ци къачузва.

Виликдай члурна аваз хьайи хуьруьн булахар мумкинвилер авай ксари, шлангра туна, чпин квалериз гьанва.

Чулда хьвадай яд амачирвилей хуьруьнвийрихъ амай сад-вад мални куьчейра жезва, идан-адан салариз гьахьзава.

Халкьдиз квалахиз кламач. Амай хуьрера хьиз, чубан-нехирбани чахъ фадлай амач. Хуьре жегьиларни амач. Абуру хизанарни галаз шегьерра яшамаш жезва.

Хуьруьн майишатда зегьметдихъ бес кьадар нетижа амач. Вуч битмишариз клан хьайитлани, са сеферда багьдиз гьахьай малари барбатзава са шумуд йисан зегьметдин нетижаар. Гьавилей кье хуьре 80-дав агакьна квалерал дапларар ала.

Хуьруьн бюджетда пул тахьун себеб яз, насосри харжзавай электроэнергиядин гьакьини хуьруьввай гуз хъжезмач. Бурж жезва хуьрел. Мергьяматлувилдин фонд я хуьруьхъ, я райондихъ авач. Налогар, амай ватангьлийри хьиз, чнани гьукуматдиз гузва эхир.

Ихьтин хци месэлайрай макьалаяр газетдин чинал, гьайиф хьи, тлимил кьезва. Ша чна, газетдихъ галаз алакьада авай-буру хьайитлани, ихьтин дердиар, месэлаяр, гьар сада жуван-буру хьиз кьуна, къарагьарин вирида санал гьализ чалишмиш жен. Жуван гафуналди, жез хьайитла, пулуналдини авай четин гьалдай эгечидай кьумек сада масадаз ийин. Тарихдайни аквазвайвал, анжах гьа ик я чавай чи садвал хуьз жедайди, масакла, - ваь.

“Бесландин тар”

Райсудин НАБИЕВ

Сулейман-Стальский райондин Курхуьруьн Мирзекерим Рагьимован тварунихъ галай сад лагъай нумрадин юкьван мектебдин тежрибадин участкада ичин кьелем члехи жезва. Адан патав аквадай чкадал "Бесландин тар" гафар кхьенвай кьул куьрсарнава. Кьве йис вилик ихьтин рикел аламукьдай кар авурди мектебдин лезги члаланни литературадин муаллим Гуьзел Алиевна Межидова я. Ихьтин камаллу квалах адан фикридиз атунин себебрикай сад ам я хьи, эхиримжи

вахтара мектебра терроризмдиз акси серенжмар мукьвал-мукьвал тухузва, ачух тарсар, тербиядин кьилдин сяттерни тешкилзава. Гуьзел Межидовадини вичин классдин аялрихъ галаз ихьтин квалах кьиле тухузва, са шумуд йис вилик Кеферпатан Осетиядин Беслан шегьердин мектебда террористри авур гзаф инсанар телеф хьунал гьайи мусибатдин, вагьши-виликайни суьгьбетзава, аялар гьавурдик кутазва.

"Бесландин тар" члехи жезвай чкадал аялар мукьвал-мукьвал физва, адахъ гелкьезва, жележегдикай ихтилатар ийизва. Адаз килигдай, яд гудай, патав гвай чкаяр михьиз хуьдай аялрин десте тайинарнава. Ам "хуьтлуьн шафран" сортунин, мекьни хьайилани, тарал аламукьдай ичер гьыдай тар я. Кьелемдал гуьзчивал тухун аялри чпи чпин арада меслятнава. Гележегда адакай сагь тан авай, хел-пут алай фараш, тар жеда, емишар гьыда. Мектебдиз мукьвара мугьман хьайи райондин кьил Нариман Абдулмуталибов и кьелемдиз килигна, муаллимдиз ва аялриз сагьрай лагъана.

Бубайрилай атанвай аманат я

Жасмина САИДОВА

"Лезги члал: алай аямдин шартлара хуьн ва виликди тухун". Га ихтин лишандик кваз мукьвара Каспийск шегьерда авай Республикадин образованидин центрада (РЦО) лезги члалан муаллимар патал семинар кыле фена. Мяркят Дагъустандин А.А.Тахо-Годидин тварунихъ галай педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтди тешкилнавайди тир.

Семинарда РЦО-дин директор **Анжела БАЙРАМБЕГОВАДИ**, Дагъустандин педагогикадин НИИ-дин илимдин члехи кьуллулгъчи, мектебра келзавай аялар патал лезги члалан ктабрин автор **Жаклина МЕЙЛАНОВАДИ**, РД-дин писателрин Союздин лезги секциядин руководитель **Владик БАТМАНОВА**, МЛНКА-дин председатель ва "Суна чан" ансамблдин руководитель **Пакизат РАГЪИМХАНОВАДИ**, Сулейман-Стальский, Мегъарамдхуьруьн районрин ва Дербент, Махачкъала, Каспийск шегьерин школайрин лезги члалан муаллимри иштиракна.

чил, члал, адет, намус - и кьуд шейини чи миллет арадал гъизва ва хуьзва".

"Дидед члал хуьн патал, жуван аялрилай башламишна, виридав хайи члалалди рахана кланда. Вучиз лагъайтла, яваш-яваш чна гьатта яшайишда ишлемишзавай адетдин шейэрин тварар, гафарни кваз квадарзава, абур урус члаланбурадди звездзава. Эгер хизанда и кардиз фикир тагуз хъайитла, чавай хъсан нетижайрив агакьариз жедач", - вичин фикир лагъана Мегъарамдхуьруьн 1-нумрадин школадин муаллим Анфиса Алибутаевади.

Сулейман-Стальский райондин Курхуьруьн 1-нумрадин школадин лезги члалани литературадин муаллим Гуьзел Межидовади гьар са кардал кыл гьун патал зегьмет члугуна, алахъна кланзавайдакай лагъана: "Члал чал чи бубайрилай аманат хъиз атанва, ам чи гьиле вуганвай яракъ я. Га яракъдалди чи бубайри хайи члални, Ватанни, чилни хвена. Гила гьа яракъ чи гьиле ава. Гьайиф хьи, ам кье муьрхуь кьунва. Члал - им раб туш, квахъиз, яд туш, авахъна физ. Чаз чи бубайрин адетар клан хьун, абурун

яр, кумекдин материалар лап кьитдиз гьалтзава. Гьаниз килигна, аялриз члал чириз кумек гудай гьар са шей абур еке развилелди кьабулзава.

Ж.Мейлановадин регьбервилек кваз 1-4-классар патал акьуднавай цийи ктабарни лезги члалан муаллимри, гьелбетда, багъа савкъатар хъиз гьузлемишзава. РЦО-дин аялрив цийи ктабар агакьнава. Республикадин амай мектебрин аялар абуралди мукьвал тир вахтунда тамамдаказ таъминарда.

Ж.Мейлановади хабар гайивал, ктабар гьазурунин кваллах тахминан ругуд вацра кыле фена. "Кваллахда четинвал цийи авторар жагьрунихъ галаз алакьалу тир. Сейфуллагь Шагьмарданован ва Зарема Исмаиловадин кумекдалди за и кваллах кыле тухвана. Ишлемишнавай материалдин тахминан 40 процент виликан ктабрай кьачунва, амайди дегишарнава, ФГОС-дихъ галаз кьадайвал тукьлуьрнава. Мисалар, мисклалар, тербиядин месэляре кваз кьунва. Акъатнавай ктабар чирвилер гудай пособияр я. Рабочий дафтарарни акьудда, абур саки гьазур я. Литературадин ктабрикай лагъай-

ЮНЕСКО-дин кьарардалди гьар йисан 21-февралдиз кьейдзавай дуьньядин халкьарин милли члаларин Йикъан вилик тешкилнавай и мяркат са шумуд паюникай ибарат тир.

Кьилди кьачуртла, семинардин сад лагъай пай 1-4-классра келзавай аялар патал декабрдин вацра "Просвещение" издательствода чапдиз акъатнавай лезги члалан ктабринхъ галаз танишаруниз, и ктабрикай менфят кьачуна, сифтегъан школадин аялриз чирвилер гуни кваллах гьикл тешкилдатла, гьадаз талукьарнавайди тир.

Эвел хайи члал хуьнин карда дестекар тир муаллимар дидед члалан важибувилек, алай аямдин шартлара ада кьазвай чкадикай ва и жигьетдай арадал атанвай гьалдикай рахана.

"Лезги чилин абурни я, наз я вун, мяркат я, берекат я, лезги члал!" - хайи члалаз талукьарнавай ширдин царарилай башламишна мяркат РД-дин лайихлу муаллим, Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьруьн 1-нумрадин школада лезги члалани литературадин тарсар гузвай Шамсудин Магьамдарова. - Шумудни са композиторди, мандарди, шайриди ви тариф авуна, ви девлет кьалурна, зерифвал, гуьрчегвал гегьеншариз алахъна. Вун дуьньяда авай вири девлетрив гекьигна, ирид цавариз хажна. Амма, кьенин йикъан гьакьикъат ахътинди я хьи, милли члалар квахъдай чкадал кьезва. Га са вахтунда эхиримжи йисара чи улкведа гьеччи миллетрин члалар, меденият, эдебият виликди тухун, дибдай чирун ва дережа хажун важиблу месэлярикай сад яз кьуна, фикир гуз алахъзава. Февралдиз чна дуьньядин халкьарин милли члаларин Югъ кьейдзава. И сувар кьейд авуни кылин махьсад халкьарин зурба хазина - члал хуьн я. Зун инанмиш я, вижданлу гьар са касдиз вичин члалан, медениятдин, тарихдин кьадир жеда, ада вичин халкьдин кьайгъу члугвада. Вучиз лагъайтла, лезги

весияр, гуьрчег, ширин члалар клан хьун, абур чна вилик хуьн, аялрал агакьарун - гьа им члал хуьн лагъай гаф я. Бес регьят хъанайни зи хуьруьни, Курхуьрелай тир Куьре Меликаз? Бес ада вичин хци гафуналди Ватан хвеначирни? "Эй, юлдашар, душман винел атанва. Къарагъ кьвачел, кьул хуьз экьеч! Им нубатдин завал винел атанва, къарагъ кьвачел, кьул хуьз экьеч!" лагъайла, адан хци гафуну бес халкь сад авуначирни? Тимурленга вилер акьуднатлани, Куьре Мелик адаз муьтлугъ хъанач эхир, ада гьатта душмандихъ галаз женг члугун веси авуна. Бес регьят хъанайни Кьуьчуьр Саидаз? Мурсал ханди кьастар авунайтлани, адаз кичле хъаначир. Вучиз лагъайтла, ам халис лезги тир. Чунни кье чи члалан сагьибар я, члал канибуьр, члалаз кьимет гузвай ксар я. Чазни регьятзавайди туш. Чна кье аялрив галаз кваллахдалди вилик диде-бубайрихъ галаз кваллахзавайди я. Гьикъайдада, гьинал гьалтна хъайитлани, жуван ширин дидед члалал са келима, мани, бубайрин са мисал лагъайтлани, - гьикъайдада хъайитлани, чна абур машгуларзава, члалал гьизва, члал хуьнал гьизва".

Ада Сулейман-Стальский районда хайи члал хуьн патал кыле тухузвай кваллахдикай, и рекъе гузвай кумекдикай суьгьбетна. РД-дин лайихлу, Мегъарамдхуьруьн райондин Ярагъ-Къазмайрин юкьван школадин муаллим Магьият Жаруллаевади кьватл хъанвайбуруз вичи диктантрин кьватл гьазурнавайдакай ва 1-2 гьафтедилай ам муаллимрив агакьдайдакай хабар гана. Кьейд ийин, и карди иллаки шегьерин муаллимар шадарна, вучиз лагъайтла, лезги члалаз талукь ктабар, методикадин пособи-

тла, гьелбетда, чи ктабра лезги классикадик акъатзавай писателрин, шайрин яратмишунар амазма, амма бязи цийи шейэрни гьатнава. Месела, "Чи баркаллу рухвар" паюна алай аямдин игтрикай, гьа жергедай яз Абас Исрафиловакай, Зейнудин Батмановакай суьгьбетнава, - лугьзува ада. - Гьалатрикай, тукьлуьр хуьвунрикай лагъайтла, кьейд ийин, за муаллимилай теклифар, баянар гьузлемишзава. Чна абур вири кваз кьада".

Кьейд ийин, амай маса ктабар хъиз, лезги члалан ктабар идалай вилик асул гьабдай школайрин библиотекайрай ваь, базаррай маса кьачуниз мажбур жезвай. Гила и кардал эхир эцигнава - гьар са ктаб махсус голограммдин кумекдалди кьвачихъ галкьурнава. Адан кумекдалди и ва я маса ктаб гьик школадин ва нин кьвачихъ галайди ятла чириз, талукь яз, жавабдарвиллиз члугваз жезва.

Мяркятдал члалан месэлярикай чпин фикирар Анжела Байрамбеговади, Владик Батманова, Пакизат Рагьимхановади, Герейханован хуьруьн 2-нумрадин школадин муаллим Раиса Алиметовади, Махачкъаладин 11-нумрадин школадин муаллим Индира Амахановади лагъана.

Владик Батманова бажарагьлу шайр Алирза Саидован таржумадин члалаз талукь ширин келна. Махачкъаладин 59-нумрадин школадин 7-классда келзавай Мадина Шихкеримовади лагъайтла, адан дидедиз талукь ширин еке гьевесдивди келуналди кьватл хъанвайбуьр гьейранарна.

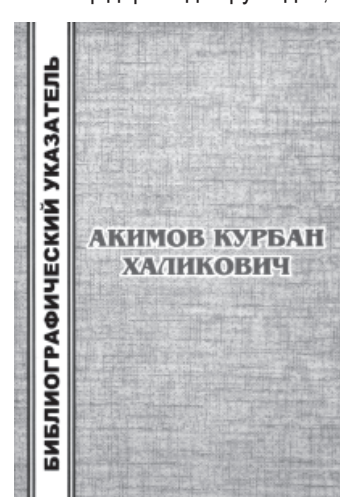
"Суна чан" ансамблди, семинардин иштиракчярни желбна, милли адетриз талукь сегьне кьалурна, халкьдин манияр тамамарна, кьуьлер авуна.

Эхирдай Сулейман-Стальский райондин Эминхуьруьн юкьван школадин муаллим Д.Жигеровади ва Махачкъаладин 28-нумрадин школадин муаллим С.Бутаевади гьар жуьре темайрай мастер-классар кыле тухвана.

Чи алимар

Ш.ШИХМУРАДОВ

И мукьвара зи гьиле машгур алим, методист, писатель, общественный деятель **Кьурбан Халикьович АКИМОВАН** гьиликай хкатнавай ва гьакьни адан вичин уьмуьрдикайни яратмишунрин рекьикай кхьенвай шейэрин библиографиядин сиягь (указатель) гьатна. Ам тукьлуьрайбуьр **С.К.АЛИЕВАНИ С.Н.МУСАЕВА** я. И члавуз абур алимдин-писателдин хуси архивдай ва Республикадин милли библиотекадин краеведческий каталогдин, картотекадин материалар ишлемишнава. А шейэрин анжах са кыилери 34 чин кьунва! Ида кьалурзава хьи, гьуьрметлу Кьурбан муаллим гзаф терефрин бажарагьдин, чирвилерин, гьар са рекьий пай ганвай вичин тир дережадин руьгьдин, кьанажагьдин инсан я.

Кьурбан муаллимдин гьиликай хкатнавай ва адакай вичикай кхьенвай шейэр вири келнава лугьуз тахъайтлани, лап члехи паюнихъ галаз зун таниш я. Ятлани, библиографиядин список аквадалди алимди, писателди лап гзаф рекьерай акьван затлар кхьенва лагъана за фикирнавачир, кьатланвачир. Икл, ада вишелайни гзаф художественный эсерар-романар, по-

Гзаф терефрин бажарагь

вестар, очеркар, гьикаяяр, новелляяр, 400-лай гзаф эдебиятдинни критикадин, илимдинни методикадин кваллахар, гьа жергедай яз, педагогикадай, тарихдай, политологиядай, этнографиядай, философиядай, публицистикадин хейлин макъалаярни майдандиз акьуднава, келдайбурун вилик эцигнава.

Библиографиядин сиягьда винидихъ тварар кьунвай шейэрин, гьакьни тезисрин, рецензийрин, программарин, учебникрин, хрестоматийрин, пособийрин, ктабрин, кьватлалрин, гафаранрин, Кьурбан муаллимдикай вичикай жуьреба-жуьре чешмейра акъатнавай макъалайрин (ва икл мад) кыилер, тварар кьалурнава.

Библиографиядин списокдин са-са чин ахъайиз, вил вегьейтла, чаз аквада хьи, яратмишунрин 60 йисан (1958-2018) девирда Кьурбан муаллимдин гьиликай 11 роман, 15 повесть, 17 новелла, 16 гьикая, 25 очерк, критикадинни литературоведенидин 208 макъала ва рецензияр, члалаз ва лексикадиз талукьарнавай 16 макъала, урус члалан методикадай - 25, Дагъустандин литературадай - 24, лезги литературадин методикадай - 74, педагогикадай ва культурадай - 30, тарихдайни этнографиядай - 32, политологиядай ва философиядай - 28, публицистикадин 34 кваллах, монографияр, справочникар, словарар ва илимдин кваллахар 30 хкатнава. Кьурбан Халикьовичан вичин уьмуьрдикайни яратмишунрикай жуьреба-жуьре авторри кхьенвай макъалайрин кьадар лагъайтла, 200-дав агакьнава. Ида Кьурбан Акимов столдихъ, гьикьван давамлудаказ ацукьна, бегьерлу-даказ кваллахдай, зегьмет члугвадай кас ятла, яни халис энциклопедист тирди кьалурзава.

Библиографиядин список (указатель) 8 разделдикай, гьакьни алимдин илимдин кваллахарин, монографиярин, справочникрин, словарин ва адан вичин уьмуьрдикайни яратмишунрикай кхьенвай публикацийрин сиягьрикай ибарат я. Адакай библиотекайрин кьуллулгъчийривай, критикривайни литературоведривай, муаллимривай, студентривай, мектебра, колледжра келзавайбурувай, алимдин, писателдин, методистдин яратмишунриз итиж ийизвай вирибурувай менфят кьачуз жеда.

Алатай йисан 19-сентябрдиз Кьурбан Халикьовичан юбилейдиз талукьарнавай илимдин сессиядални рахай гзафбуру кьейд авурвал, 80 йис - им ахътин такабурулу куклуьш хьи, анлай, Шалбуз дагьдин куклуьшрилай хъиз, кьуллухъди вил яна, феий рекьиз, вири уьмуьрдиз, авунавай крариз кьимет гуз, гьакл цийи планарни ягъиз жеда. И жигьетдай кьимет гун хъайитла, Кьурбан муаллим баркаллу рехъ фена. И рехъни жуван халкьдиз, улкведиз, илимдиз, ярар-дустариз гьикл кьуллулгъна кландатла, гьа кардин халис чешне я.

Къуй Квехъ, Кьурбан стха, мягькем сагьламвал, яр-гьал уьмуьр, хизанда хушбахтлувал хуьрай, чун гележгдани вуна цийи-цийи камаллу яратмишунралди шадаррай!

Хвейи чан - хазина

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Дугъриданни, чаз сагъламвилдин къадир геж, лугъурвал, кар кардай фейила, чир жеда. Хвейи чан хазина я, гъавайда лагъанвач бубайрин мисалда. Гъаниз килигна къенин макъала дуркунар агъуз аватункиди (нефроптоз) азаб гузвай ксар патал иллаки итижлуди, хийирлуди жеда. И азардикай суьгъбетун ва начагъ ксариз меслятар гун чна "Республикадин азаррин вилик пад къадай медицинадин центр" ГБУ-дин духтур Г.Н. Дадашевадивай тлалабна.

Гъуруьзат Наримановнадин гафарай малум хъайивал, къенин юкъуз дуркунрин азаррикай виридалайни мукъвал-мукъвал гьалтзавайбурук пиелонефрит, дуркунра къванер хъун, абур агъуз аватун... акатзава.

- Нефес члугвадайла ва бедендин гьал дегишарайла, дуркунар юзун - им адетдин къайда, яни норма я. Абур юзунин амплитуда (и килинини а килин авай) нефесдин деринвилелай аспу я, адет яз, 3-5 сантиметрдилар артух жезвач (бязи дъушуйшра 10 см-див агакъунни мумкин я). Эгер дуркун гзаф юзаватла, ихътин дъушуйшар дуркун агъуз аватунин азардикъ - нефроптоздикъ - галаз алакълу я, - гъавурдикъ кутазва Гъуруьзат Дадашевади.

ИкI, статистикадин делилрал асаслу яз, нефроптоз азарди 25-40 йисарин яшара авай дишегълийризни итирмиз иллаки тади гузва. Чехи пай вахтара эрчи патан дуркун аватда. Им чапла патан дуркун галкъланвай саягъ (связочный аппарат) мягкемди хъунихъ, эрчи патан дуркун чапла патандалай гъакни агъада авайвилехъ галаз алакълу я. Бязи дъушуйшра къве дуркунни агъуз аватнаваз жеда.

Гъуруьзат Наримановнадин гафарай малум хъайивал, азар пайда хъун инсандин беден тукълур хъунин (анатомо - физиологический) къетленвилерихъ, мисал яз, дуркун фиксироватзавай аппаратдин зайифвилехъ галаз алакълу я. Идалайни гъейри, тларвал себеб яз (месела, алукъна, аватна ва икI мад) ва дишегъли кивачел залан хъайилани (аялдин заланвал екеди хъуникди, дуркун фиксироватзавай аппаратдин гужакълун...), и азарди вичикай хабар гун мумкин я.

Духтурди меслятзавайвал, дуркунар агъуз аватнавай ксари бандаж алукулун лазим я. Ада дуркун лазим са къайдада хуьз кумекда, яни ам юзадач. Бандажди руфун гъа са саягъда чуькъвена къун лазим я. Ам пакамахъ месик къатканмаз, яни дуркун вичин чкадал аламаз, алукулна кланда. Ксудайла, бандаж хтлунда. Яргъалди бандаж алу-куну руфунин яклар (мышцы) бушарда, гъавилай араара ял гъунни герек я.

Малум хъайивал, дуркунар агъуз аватнавайбуру патал сагъламардай физкультурадикай, пакаман зарядкадикай ва сирнав авуникай еке хийир ава. И меслятрал амал авуни абурун гьал авайдалай хейлин хъсанарда.

- Пакаман зарядка къаткана (чилел са шей эклана), къалчадик ва адаз мукъва яз далудик гъевчи хъуьцуган кутуна килиз акъудун лазим я. Гъар са упражнение 3-5 сеферда явашаказ тамамарна кланда. Нефес члугунихъ, руфунин яклар тлармарунунихъ (пресс) галаз алакълу, кивачер ва гъилер патал упраж-

нениярни рикелай ракъурмир. Пакаман зарядка кваллин температурадин целди беден къежируналди ва чичи алай векъи дасмалдалди михъналди акълтарун хъсан я, - меслятзава духтурди.

Идалайни гъейри, сагъламардай гимнастикадал тлуьнилай къулукъ къве сят алаатайла, машгъл хъайитлани жеда. Амма ксудалди вилик упражненияр тамамарна виже къведач. Квалахзавай ксар патал кваллиз хтайвалди сагъламардай гимнастикадал машгъл хъун хъсан яз гъисабзава.

- Жегилриз - беден гъеле еке жезмай рушаризни гадайриз чна сагъламардай гимнастикадал ва сирнав авунал машгъл хъуниз звергузва. Бандаж алукулун и вахтунда хъсан туш, ада руфунин яклариз члуркIа таъсирун мумкин я, - давармарзава Гъуруьзат Наримановнади.

Нефроптозди азаб (пиелонефрит, дамарра ивидин гьерекат йигин хъун, иви атун ва мсб.) гузвай азарлуьриз духтурди операция авун меслят къалурунни мумкин я. Адакай отказна виже къведач, ихътин дъушуйшра азарлудан тIал къезилардай маса рехъ авач. Яшлу ксариз ва азар заланди тушин вахтунда операция авун лазим туш. Абуруз, вахт арадай ахъайиз, бандаж алукулун меслятзава. Аялрикай рахайтIа, абур чехи жердавай и азар квахъунни мумкин я.

Дуркунар агъуз аватнавайбуруз 2-2,5 кг-дилар гзаф заланвал авай шейэр хкажун, фад-фад къекъуьн, катун, беден садлагъана агъуз ва виниз авун виже къведач. Идахъ галаз сад хъиз, волейболдал, баскетболдал, футболдал машгъл хъунни герек туш. Спортдин и жуьрейри беден садлагъана юзурун, элкъуьрун, агъуз ва виниз хъун истемиззава.

Агъадихъ чна духтурди меслятзавай са шумуд упражнение теклифзава.

1. а) Далудал къаткида, гъилерни кивачер бедендин яргъивилехъди агъузда; "къатканваз къекъуьн" упражнение тамамарда; гъилер авайвал тада, кивачер хкажда, са декъикъада "къекъведа"; б) нефесдикъ галаз къадайвал, гъилер гъар патахъ ачухда; нефес члугвадайла (вдох), гъилер ахъайда, нефес акъадардайла (выдох), гъилер хурудал эцигда. Гъа икI 4-5 сеферда тамамарда. Авай гьалдиз хкведа, яни гъилерни кивачер бедендин яргъивилехъди агъузда.

2. а) Далудал къаткана, гъилер къамук кутада, кивачер санал эцигда; гагъ са кивач, гагъ мукъуь кивач, тик къуна, 4-5 сеферда винелди хкажда; б) къве кивачни санал метлерилай ва къалчадилар аклажарда, ихътин упражнение 4-5 сеферда тикрарда; в) гъилер авайвал тада, кивачери са декъикъада "велосипед" гьалда; г) кивачер авайвал тада, гъилер къуьнтерилай чиле аклурда, гъутар къада, "боксдал" машгъл жеда: гагъ са патахъ, гагъ мукъуь патахъ гъутар ялиз алахъда. Гъа икI - са шумуд сеферда, амма 2 декъикъадалар артух тушиз.

3. Эхирдайни, 1-упражнениида къалурунавайвал, тамам са декъикъада "къатканваз къекъведа".

Ци кардик акатда

ЧИ МУХБИР

Дагъустандин здравоохраненидин министрводин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, чи республикада уьмуьрдиз кечирмишун давам жезвай "Земский доктор" программадикъ галаз санал алай йисуз "Земский фельдшер" програмmani кардик акатда. Ам юкъван хиле медицинадин къуллугъчияр, ФАП-рани тади кумекдин къуллугъда зегъмет члугъваз кландай ксар патал фикридиз къачунва. Къилин макъсад - медицинадин хиле къуллугъчияр хуьрера, шегъердин жуьредин посёлочка ва чехи тушир шегъерра (50 агъурдал къведалди агъалияр яшамиз жезвай) квалахунал ашкъиламишун я.

"Земский доктор" программадин нетижалувал агъадихъ галай рекъемри къалурузава: 2012-йисалай Дагъустандин хуьрерин больницайра 1080 пешекар квалахал акъвазна. Анжах са алаатай йисуз медицинадин 200 къуллугъчи квалахун патал "яргъаз" рекъе гъатна.

Къейд авун лазим я хьи, "Земский доктор" программа уьмуьрдиз кечирмишуни амбулаторияр ва поликлиникаяр лазим пешекарралди таъминардай мумкинвал гузва. Пешекардин къитвал алудиз, ФАП-ра квалахдай къуллугъчияр жагъуриз екез кумекзава.

Чешмедин мадни хабар гузвайвал, алай йисуз 224 духтурдиз ва 10 фельдшердикъ "Земский доктор" ва "Земский фельдшер" программайрикай менфят къачудай мумкинвал ава. И

программайрай гъукуматди са сеферда гудай пулуни кьадарди духтурар патал 1 миллион манат, фельдшерар патални зур миллион манат тешкилзава. Иштиракчийривай ийизвай къилин истемешунрик акатзава: 50 йисал къведалди яшар аваз хъун ва тамам ставкадал алаз 5 йисуз квалахун.

РИКЕЛ ХКИН: винидихъ тIварар къунвай программаяр иштиракун патал сифте нубатда къуне хъанавай регионда ачух вакансияр аватIа чирун герек я. И кар патал чкадин здравоохраненидин министрводиниз ва я управленидиз фена кланда. Бязи делилар муниципалитетрин сайтрайни жагъида.

ГЪИХЪТИН ДОКУМЕНТАР ГЕРЕК Я?

Кандидатди ФОМС-дин отделидиз программада иштиракиз кланзавайвиле арза ракъурун герек я. Адахъ галаз сад хъиз агъадихъ галай документарни:

паспорт;
яшамиз жезвай чкадикай малуматар;
диплом ва образованидин гъакъиндай маса документар (ординатура, интернатура куьтягъуниз талукъ ва мсб.);
СНИЛС;
ИНН;
зегъметдин икърар ва штатдиз къабулунин приказ;
здравоохраненидин министрводиниз галаз икърар кутлурунал разивал къалурунавай чар;
банкда ачухнавай сьетдин реквизитар.

Цийибур маса къачуда

Дагъустандин медицинадин идараяр патал мукъвал вахтунда цифровой флюорографар маса къачуда. Абурукай 52 аппарат стационар патал, 3 санай-масаниз тухудайбуру (перемной) я.

Аппаратар, чухутка, онкология ва жиггерин маса азарар винел акъуддайвал, агъалийрин рентгендин ахтармишунар къиле тухун патал я. Санай-масаниз тухудай флюорографарин кумекдалди, больницайриз тефена, халкъдин вири къатарин санлай гзаф ксар ахтармишун къиле тухудай мумкинвал жеда.

Флюорографар маса къачун патал пулдин такъатар республикадин бюджетдай ахъайнава.

"Алай аямдин аппаратрин кумекдалди агъалийриз флюорографиядин ахтармишунар цийи ва вини дережада аваз къиле тухудай, идахъ галаз сад хъиз нефес члугвадай органрин гьал чирдай, хаталу азарар лап фад дуьздаль акъуддай

мумкинвал жеда", - лугъузва РД-дин здравоохраненидин министр Жамалудин Гъажимбрагъимова.

Цийи флюорографарин къетленвал мадни адакай ибарат я хьи, куьгънебурулай тафаватлу яз, ибурукай азарлуяр ва персонал патал авай зарар (лучевая нагрузка) агъузди, цийи аппаратрин кумекдалди ийизвай снимокрин ери винизди я. Им лагъай чIал я хьи, герек атай вахтунда, яни и ва я маса азардик талукъ яз шак физвайла, снимокдин гъар са чка са шумудра чехи авуна, килигдай мумкинвал ава. Идалайни гъейри, аппаратдивай снимокар электронный базадани хуьз, гъакI абур махсус чарчел ва плёнкадал акъудизни жеда.

Гаф кватай чкадал лугъун лазим я хьи, Дагъустанда флюорографар цийибуралди эвезунин лазимвал фадлай арадал атанвай. Чи республикада диагностикадин и тадаракрин 70 % куьгъне хъанвайбуру я.

"АЙБОЛИТ"

Чир хъун хъсан я

• **Сивяй ял** къведайла, таза шивитрин къаришма сиве экъуьрда ва я са ич тлуьн меслятзава. Мадни, цийииз гъазурнавай туьнт чайди сивяй къевезвай гъар гъихътин хъайитлани ял квадарда.

• **Франциядин алимрин** ахтармишунри къалурзавайвал, 65 йисалай виниз яшара авай ва хуьрекрик зейтундин гъери (оливковый) ишлемишзавай инсанар инсулт азардик 41 процентдин тIимил азарлу жеда. Зейтундин гъериди ивидик шекер, холестерин ва давление агъуз вегъиниз кумек гуда.

• **Куркума гзаф** хийирлу шей я. Ам бедендик иви тIимил хъанвай азарлуяр патал гзаф хийирлу я. Ам икI гъазурда: 1/2 стаканда авай чими некледиз кофедин тIуруна авай каркума вегъена, хуькуьрда. Ахпа ам экъуьнахъ, фу нез 30 декъикъа амайла, хъвада. И къаришмади иви къери ва михъи ийида, ратарин ва чулав лекъин квалах къададик кутада. ГъакIни хамунин жуьреба-жуьре азарар, хирер, къацIар сагъарда.

• **Хуквадик тIал** квайла, хуьрекдин 3-4 тIуруна авай чулав цирицIрин (смородинадин) пешерал 1,5 стаканда авай ргъазвай яд илична, 4 сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа 4 сеферда 1,2 стаканда авайди ишлемишда.

• **МетIер тIазвайла**, ксудалди вилик анривай "звездочка" бальзам гуьцIна, чими шарф алчукда. Экъуьнахъ метIера авай тIалдин гелни амуькъдач.

• **Нерай нефес** текъевезвайла, дабанрал горчичникар эцигна, сун гуьлуьтар алукулда. Са сятдилай тумавар михъиз алатда.

• **Къил тIазвайла**, келемдин са пеш, къайи цъай чуьхвена, пелел эцигна, кутлунда. Пеш чими хъайила, таза маса пеш эцигда. Къве сеферда пеш эцигдайдалай гуьгъуьниз къилин тIал алатда.

• **Лавровый пешери** иммунитет хкажда. Абурукай икI менфят къачуда: 12-15 пешинал 1,5 стаканда авай ргъазвай яд илична, 5 декъикъада ругуна, термосда цана, 4 сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа пуд сеферда хуьрекдин са тIуруна авайди са вацран вахтунда ишлемишда.

Къудратан шикилрин алемда

Агъмед МАГЪМУДОВ

Алатай гъафтада Махачкъалада, Дуствилин къвале, республикада машгур шикилчи Къудрат АЛИЕВАН къвалахрин "Портрет территории" твар алаз выставка ачухуниз талукъарнавай мярекат къиле фена. Ана РД-дин Общественный палатадин председателъ Абдухалим Мачаева, РД-дин медениятдин ирс хуьнин рекъай Агент-

стводин руководитель Заур Къагъриманова, РД-дин милли сиясатдин ва диндин крарин рекъай министрдин сад лагъай заместителъ Гъарун Давидова, "Лезги газетдин" къилдин редактор Мегъамед Ибрагъимова, РД-дин Общественный пала-

тадин председателдин сад лагъай заместителъ Алюсет Азизханова, жемиятдин, илимдин, яратмишдай интеллигенциядин векилри иштиракна.

Къейдна къанда, Общественный "Дружба" советдин 2 йис тамам хуьнихъ галаз алакълу яз тешкилнавай шикилрин выставка Къиблепатан Дагъустандин тѳебиатдизни медениятдиз талукъарнава.

Мярекатдал сифте гаф рахай Дагъустандин Дуствилин къвалин директордин заместителъ Георгий Гъарунова Къудрат Алиеван яратмишунрин рекъай куьредди суьгъбетна. Республикада милли

алакъаяр хуьнин, вилик тухунин ва мягъкемарунин кардик къетлен пай кутунай ада Къ.Алиеван Дуствилин къвалин патай Гъуьрметдин грамота вахкана.

Бажарагълу шикилчидин къвалахрикай чпин фикирар филологиядин илимрин доктор Фаида Гъаниевади, Лезги радиодин къилин редактор Наира Рамазановади, Общественный "Дружба" советдин председателъ Бадрудин Ибрагъимова ва масабур лагъана.

Мярекатдин эхирдай Къудрат Алиева вичин къвалахрин выставка тешкилуник пай кутур Дагъустандин Дуствилин къвалин, "Лезгияр" Обществодин къиле авай ксариз, Заур Къагъримановаз сагърай лагъана.

Килигунар къиле фена

М.АГЪМЕДОВА

Са тѳимил йикъар идалай вилик Махачкъалада, "Дагъустан" твар алай культурадин дворецда, халкъдин театрдин республикадин килигунар къиле фена. И серенжемдин къилин макъсад халкъдин гъевескаррин яратмишунрай "Халкъдин" (чешнелу) коллектив лагъай твар тестикуьрун тир.

Мярекат РФ-дин Президентди малумарнавай театрдин Йисан сергъятра аваз тухвана.

Мярекатда Ахцегъ, Бабаюрт, Ботлих, Гумбет, Къули, Новолак, Унцукул, Чарода, Хив, Къурагъ районрин коллективри иштиракна.

Сегънедал чпин устадвал къалурай коллективриз 12 касдик ибарат тир жюриди - РФ-дин ва РД-дин искусстводин лайихлу деятелри, искусствоведри, РД-дин культурадин работникри къимет гана. Жюридин председателъ РФ-дин лайихлу артист Хан Баширов тир.

Къурагърин халкъдин театрдин коллективдин артистри эвел заманадин мехъеррин адетар къалулна. Абуру сегънеламишнавайди РД-дин лайихлу артист, режиссер Шафудин Саруев тир. Абуруз и номинациярай - музыкадай, манияр лугъунай, сегънеда къугъунай ва халкъдин костюмрай къимет гана. Абурай виридай райондин халкъдин театрдин коллективди хъсан къимет къазанмишна.

Къурагърин халкъдин театрдин коллективди къалурай сегънедик Шафудин Саруев (наврузбегдин буба), Кевсер Фейзуллаева (наврузбегдин диде), Садуллагъ Тѳаибов (тамада), Мадина Муртузалиева (свас), Равидин Тагъиров (наврузбег), Масан Асланов (мирес), Фариди Жалилова ва Гъуьруьят Мегъамедова (сусан набар), Мустафа Асланов (чагъанчи), Ниби Тѳаибов (далдамчи) халисан артистар хъиз къугъвана.

Тварцѳиз кутугай КОЛЛЕКТИВ

Хазран КЪАСУМОВ

И йикъара Махачкъалада къиле феи "Халкъдин коллектив" лагъай твар тестикуьрун патал халкъдин яратмишунрин коллективрин конкурс-килигуна Сулейман-Стальский райондай тир "Къасумхуьруьн далдамчияр" ансамблдини иштиракна. Нетижада ансамблди "Халкъдин коллектив" лагъай тварцѳиз вич кутугайди тирди нубатдин сеферда тестикуьру хъуьну. И твар коллективриз чешнелу къвалахдай, тамамарунин устадвилей, репертуардин виниз тир художественный дережадай ва репертуар милли, гъакини алай аямдин хъсан эсерралди артухарунай гузва.

- "Къасумхуьруьн далдамчияр" ансамбль 1958-йисуз тешкилна, - лугъузва адан руководитель Агъарагъим Агъарагъимова. - 1960-йисуз адаз "Халкъдин коллектив" лагъай твар ганай. Алатнавай 61 йисан девирда далдамчиярин ансамбль баркалу рехъ фена. Икѳи, ада къве сеферда Москвада къиле феи культурадин декадада иштиракна. Ансамблди "Советский Дагестан" фильмдани чпин устадвал къалулна.

Чаз алава хъийиз къанзава хъи, "Къасумхуьруьн далдамчияр" ансамбль 2010-йисуз цѳийи музыкантрикай арадал хкана. Ам Ахцегъа лезгийрин игитвилин "Шарвили" эпосдин суварин, Дербентда, Махачкъалада ва масанра тухвай са шумуд фестивалдин, конкурсрин, килигунрин лауреат, гъалиби я.

Къетлен пай ганвай лезги руш

Хазран КЪАСУМОВ

Пешейр гзаф ава. Амма заз акѳи хъи, журналиствилин пеше къетленбурукай сад я. Жув и пешедин иеси яз, заз и кар хъсандиз чизва. И пешеди инсан рикѳелни алачир чкайриз акъудда, хиялда авачир ксарихъ галаз танишарда.

Са тѳимил вахт идалай вилик заз Къасумхуьрел алай вахтунда вич Москва шегъерда яшамиз жезвай, тѳебиатди вичиз са шумуд патяхъай пай ганвай лезги руш **Ферида Зумрудиновна ИБРАГЪИМОВА-ДИХЪ** галаз таниш жадай мумкинвал хъана.

Ферида Ибрагъимова - шаир, писатель, журналист, манидар, PR-пешкар, общественный деятель, фотограф, Москва шегъердин писателрин-таржумачийрин ва Россиядин пешкар литераторин Союздин член, "Путь писателя" литературный агентстводин резидент, филантроп, телепередачар тухузвайди...

Худади ихътин къетлен пай ганвай лезги руш Ф.Ибрагъимовадин "дувулар" XX асирдин Гомер Стѳал Сулейманан районда ава. Ам 1990-йисан 22-июндиз Зумрудин Мевлудинович ва Марал Балафендиевна Ибрагъимоврин хизанда Игит шегъер Смоленскда дидедиз хъана. Марал лезгийрин шаир Балафендидин хизанда ругуд лагъай велед я. Шириар кхъинин пайни Феридадиз чѳехи бубадила атанва...

Марал Балафендиевнадин суьгъбетдай малум хъайивал, сифте шириар ва гъевчи гъикаяар Феридади гъеле аялрин бахчада амаз кхъиз башламишна. Сифте ширири дидедиз бахшнавайди тир.

Школада къелзавай йисара лезги руша областдин ва Вироссиядин литератордин конкурсра са шумудра къенкъен чкаяр къуна, адан эсерар газетра ва журналра чапна.

Гъевчи чавалай рикѳе журна-

лист хъунин мурад авай Ферида, Бабынскдин 2-нумрадин юкъван школа акъалтѳарайдалай гуьгъуьниз, Калуга шегъердиз фена, ана кардик квай Москвадин гуманитарно-экономический институтдин филиалдин журналистикадин ва къецепатан алакъларин факультетдик экѳина. Ана хъсан къиметар аваз къелунихъ галаз санал Феридади институтдин общественный умьурдани активвилелди иштиракиз хъана. Икѳи, лезги руш "Что? Где? Когда?" интеллектуальный къугъунин "Дети Богов" ва Калужский областдин КВН-дин студентрин лигадин "Бабуля курит трубку" командайрин капитан, илимдин къвалахрал, социальный психологиядал машгул студентрин Союздин руководитель тир.

Гъа са вахтунда Ферида Ибрагъимовади МГЭИ-дин газетдин хъуси корреспондент, "deti40" проектдин руководитель язни къвалахзавай. Идахъ галаз санал ада областда машгур журналист-фотограф Виктор Астахован курсарани къелна, "фоторепортаж" пешедай тежриба къачуна.

Азад вахтунда Ферида эстрададин вокалдан ва перемар цунин дизайндал машгул хъана, ада "Фотомодель 2012 ва 2013" проекта, "Мисс очарование" конкурсра (4 сеферда) иштиракна.

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Майил ЭФЕНДИЕВ

* * *
Къве Мегъамед-Эмин, къве Ялцугъар...
Къве шаирдал, къве хуьрел са ад алай.
Чаз туна куьне шириатдин булахар,
Гъар шиирда, шуьрбетда хъиз, дад авай.

Шагъ дагъдиз

Гагъ пилтейри ийиз гъужум,
Куклуш живеди къада ви.
Гагъ мугъман жез цавун гугрум,
Цавуни кефи хада ви.

Гагъ марфади шуьриз бегъем,
Вилел даим нагъв жеда.
Гагъ илифиз гатун зегъем,
Куквал даим рагъ жеда.

Терс гарари гатазава
Ви гъар са мурз, гъар эте.
На ви дердер низ лугъузава,
Вахъ дуст аван, яни тек?

Ни лугъурай и кар дуьм-дуьз,
Шумуд йис ви яшар я?
Зи уьмуьрни ви уьмуьрдиз
Яраб куьз икI ушхар я?..

* * *
А дуьньяда ава женнет, жегъенемни,
Агъазва, дуст, и гафарихъ алемни.
Чир хъанайтIа ажеб жедай, гъинватIа
Ашкъидин ца кьейи Эсли Керемни.

* * *
"Дуьньядила вуч тухузва"?
И суалдиз ни гуй жаваб.
Арифдарди икI лугъузава:
"Сада - гунагъ, сада - суваб".

* * *
Агакъдалди стхани хва.
Зи гъарайдиз Бакудай,
Яшамшрай къуншияри зи,
Тадиз зав гил вугудай.

* * *
КлантIа югъ зегъемд хъуй, клантIа хъуй
чимел,
Кими жедач инсан хайи хуьруьн кимел.
Ким, вун чархачи я, хабар гузвай чаз,
Нихъ аватIа хажалат, нихъ - мехъерни мел.

Аквада вун

Къена фидай дуьнья я им,
Кар къамир гунагъ.
Адалай пис кар жедани,
Дуст кас, де на лагъ.
Чилел даим муьмин ксар,
Цава бейкеф жеда Аллагъ,
Абур къваздач ви далудихъ,
Герек чIавуз хъана панагъ.
Раб шешелда жедач чуьнуьх,
Аквада! Аквада, валлагъ!..

2017

Памятникдал

Акурла ви къамат, Пушкин,
Жезва, шаир, зун къве риклин.
Урус тирни вун, тирни - араб,
Гъакъикъатда вуж тиртIа яраб?

Айнуллагъ АБДУЛЛАЕВ

* * *
Ви бармакдин гъар са чIарчIиз нур къурай,
Зи лезги халкъ дуьньядиз чир авурди.
Ваз Аллагъди гуьзел женнетд юкъ гурай,
Акьуллу къил садран агъуз тавурди.
Ви гъар са гаф - хци алмас, муьхъ тежер,
Аямар физ, гьулдан хъана, руьхъ тежер.
Цана къелем къумлух чуьлда, цуьк тежер,
Багъ битмишна, емиш дадмиш авурди.
Ви рикликай яд хъурай чи жегъилри,
Ви гъар са гаф тикрар жервал алемда.
Къакъан аршда лув гурай ви векилри,
Арифдардин арифдар хъайи Сулейман!

Гъайиф я заз

Дуст Къепилр Самгатаз
Хаин хабар агакна зав
Вуч фад чавай къакъатна вун.
Лагъ, вуч тади акатна вак,
Иблисдив гьикI агатна вун.

Гъар суфрадиз тир вун лайих, -
Рикле даим - михъи къилих.
Гила къилихъ - лацу сирих, -
ИкI къакъатун гъайиф я заз.

Риклевай ви мурдар дуьз,
Алахъдай вун, стха, дуст хуьз.
Фад туширни женнетдиз физ,
ИкI къакъатун гъайиф я заз.

Ви хтулриз гурай бахтар,
Вишни къад йис - яшди вахтар.
Гъахътинд хъана Худад къадар,
ИкI къакъатун гъайиф я заз...

Къадир КЪАДИРОВ

* * *
*Хасавюрт райондин Къурушрин
хуьруьн имам, вичин аялни галаз
мискиндиз экуьнин кIлунал фидайла,
яна кьейшла арадал атай чIалар*

Килиг садра, гъихътин крар жезватIа,
Вуч дуьшуьшар чи инсанрал къевезватIа.
Имам физва экуьн къилий мискиндиз,
Азан гана, чIехи Аллагъ риклеп гъиз.
Кафир физва нясдиз адан гуьгуьниз.
Касдин гафар дуьзенбур туш лугъузава,
А алпахди имамдиз гуьлле гузва.
Акван тийиз чпик квай къван нуьксанар,
Икъван ягъсуз жедани бес инсанар!
Къена имам, аялдин гъил-гъилеваз,
Шахид хъана, чIехи Аллагъ риклеваз.
Халкъди адаз рагъмет рикляй гузава.
Халикъдини ам женнетдиз къузава.
Ваз вуч гъатна, эй амансуз, имансуз?
Дуьз мусурманар аватIа, чун я лугъуз.
Иблисривай къачурбур я куь тарсар,
Ягъиз, рекъиз гъакъван михъи тир ксар.
Вучиз икI къацIурзава мусурмандин

тIвар?
И дуьньяда квез жерид туш са гъурмет,
А дуьньядани аквадач квез а женнет,
Пара чулавади я, чир хуьхъ,
куь къисмет...
2016

Фахрудинан зенг

*Къариблукда яшамш жезвай
(Свердловский область), отставкада
авай МВД-дин подполковник
Гъажиев Фахрудина заз телефондай
зенна. Чи арада хъайи рахунар...*

Валлагъ, за квез лугъун, дустар,
Зун къарсурай хъанва са кар.
Фахрудина авунва зенг,
На лугъуди, яна тфенг.
Акур чIавуз адан гафар,
Са тIимил къван рикI хъана дар.
"Чан тхадин, Къадир, вуна
Азединаз саламар лагъ,
Саламар лагъ Нуьсуьрлагъаз,
ГъакIда гъар са стха-вахаз.
Ватандихъ зи хъанава вил,
Акваз клан я Крарин хуьр.
Аквазва заз ахварайни
Жув чIехи хъай куьчяерни,
Куьгъне хуьруьн Крарин пел
Аламачни бес зи риклеп!
Авадариз анай къванер,
Шад жедай чи жегъил риклер.
Къе хъанава яшар гзаф,
Азаррини извач инсаф.
Зи архивни, хуьрйай кIватIай,
Тапшурмишиз кланзава вал..."

И гафарай за къатIайвал,
Хъсан тушир а касдин гьал.
Герек къевезвач вири лугъун,
А зенгини къарсуерна зун.
Телефондай лагъана за:
"Дарих жемир, я чан тха.
Гатуз хайи хуьруьз хъша.
Аквада ваз дустар клани,
Булахарни, гъамга, къайи.
КIусни вуна мийир фикир,
Къе абад я Крарин хуьр!
Кагул жемир, хъша вун фад,
Мугъманар къабулиз зун я шад.

2014

Исмихан КЪАДИМОВ

Зи халкъ

Зи лезги халкъ, чимибур хъуй араяр,
Вил рекъел хуьхъ, къунши, яр-дуст
гуьзетдай.
Мерд риклепди экия вилик суфраяр,
Къагъриман хва Шарвилидин гъурметдай.

Къанажагъдин тербия це жегъилриз,
Уьмуьр фирай, Лезгистандал зар алаз.
Гъар сад алахъ халкъдин дерт -
гъам къезилриз,
Адалатдал Шарвилидин тIвар алаз.

Рушарикай ханумар хъуй еришдин,
Лезги намус, ам квадармир, вине яхъ.
Хуьре-кIвале дуствал хъурай
гуьруьшдин,
Шарвилидин михъи къастар гъиле яхъ.

Багъ-бустанри, мезрейри цуьк акъудрай,
Къацан никлер лепейра хъуй шагъвардин.
Дерт - гъам квелай шадвилери алудрай,
Лувар хъуй квехъ Шарвилидин гъунардин.

Уьмуьр женг я, гъахъ, зи халкъ,
вун бягъсина,
Хас жез тахъуй садни чIуру синихриз.
Хушбахт уьмуьр вилик тухуз женгина,
Лайих хъуй куьн Шарвилидин къилихриз.

Гъамишалугъ бахтунин кард -
гъилел куь,
Гъар са касдин рикле иман аваз хъуй.
Михъи къастар тамамдайла, къилел куь
Шарвилидин жуьрэтдин таж алаз хъуй.

Лезгистанда къешенг уьмуьр хъун патал
Вафалу я лезги халкъар, чун вири.
Чи метлебрин геле аваз фин патал
Чи гаф сад я, къагъриман хва Шарвили.

Шагъбала ШАГЪБАЛАЕВ

ИкIни жеда къван!

Гъуьл, Абидин, суракъдавай пулунин.
Тамама ам чуьнуьхзавай гъалуни
Гагъ кIетIина, гагъни твазвай гурмагъда.
Амма а пул жагъурзавай "уяхда".
Эхир гъуьлуьз фенд къурмишна

Тамама,
Хтун патал а пул кIвализ саламат:
Тваз хъана пул Абидинан бушлатда,
(Хъайид ана жеда, са кар акъатда!)
Гъуьл кIвалахал физ-хквезвай

гъар юкьуз,
Нянихъни - силис "къил тIазва" лугъуз.
Тамама пул ахкъудзавай къултухдай
Ва хутазвай а пул вичин ястухда.
Абидиназ и кар еке сир хъана,
Жибинда гъич тежедай пул "чир хъанач"!

"Ам гъакI жеда!"

Агъед алазвай ацукъна кимел,
Къве виляйни нагъв, авахъна гъенел,
Физвай чинайгуьз, акъатна лекъвер,
Къве биришдани гъат авунвай хер.
Сас-сарал алаз эхзавай касди.
Патав атана зарафат хасди,
Ацукъна адан къвалав Идаят.
Агъеда сифте сиве къада яд,
Ахпа рахада гъалдикай авай,
Вичихъ галукъай тIалдикай цавай.
Идаята тIал къачунач адан,
Теселли гана, меслят хъсан.
"Ам гъакI жедайд я!" - лагъана ада.
Гъар са къуьруькдихъ авазва къайда.
- Лагъ, вун хозмагдин туьквенчи тирни?
- Эхъ, хъайиди я.
- Гъанава сирни!
- Ам вуч гафар я, рахазвайди вун?
Ачухдиз рахух, гъавурда хъуй зун.
Идаят адав рахана ачух:
- На алажазвай инсанар артух!
Гъардакай атIуз шагъини абас,
Ви къаншардиз къе хтанва къисас:
"Вилерай хтуй!" - лугъудай къаргъиш
Галукънава вахъ, гъам я азар вич!

ДЕМИР-БЕГ

Чан алай фикирар

✓ *Азраилдиз, вири малаикриз хъиз,
савда хас туш. ТиртIа, дишегълийрин
уьмуьр мадни яргъи жедай.*

✓ *Азраилдин регъимдивайни инсан-
дин нефсинивай тек ажалди къутар-
мишда.*

✓ *Акьул, алчахвал ийидайлани, хци
алат я.*

✓ *Акьулдик са бегъемвал ква: хал-
лис къимет хъун патал, адал халкъдин
муьгуьур хъун чарасуз я.*

✓ *Акьул-камал фад муьрхъуь къа-
да - ам намус авайда тIимил ишлемши-
да. Ахмаквал ерли муьрхъуь къадач -
ам гъамиша лугимдиз вугузвай затI я.*

✓ *Акьуллу дишегъли гъалтайла,
итимди гъамиша ахмаквилер ийида.*

✓ *Акьуллу меслят гъеле-меле, ли-
шандихъ галукъдач.*

✓ *Акьуллудаз, вичин акьул тахсир яз,
уьмуьрда чка жагъурун гзаф четин я.*

✓ *Акьуллудан - ихтилат ширин же-
да, девлетлудан - тIуьн.*

✓ *Алак тийизвай кар ийиз алахъза-
вайди алакъзавай кар тийизвайдалай
агъзур сеферда артух я.*

✓ *Аламатдин крар гъамиша чеб ала-
мат жезвайбурун къилел къведа.*

✓ *Аллагъ закай гзаф икрагъ хъанва.
Жаза яз, къуй зун зи къал квай хизандиз
тулкъI авурай.*

✓ *Аллагъ регъимлу я. Вичи къада-
гъа авунвай зегъер хъвазватIани, ада
чун пакад юкьуз рекъизвач: азабдик
тазва.*

✓ *Аллагъ, вичиз шукур хъуй, вири
патарихъай гъахъ я. Амма са патахъай,
зун аси тахъуй, ерли гъахъ туш. Ада
гзаф вахтара инсанрин къисметар
акъалтIай жаллатIрин гъиле вугузва.*

✓ *Аллагъдал кын къуна авур таб,
Аллагъ кIлунал аламаз дуьздакI акъат-
да.*

✓ *Аллагъди рекъизвайбурулай че-
хирдини бейгуьшди рекъизвайбур гзаф
жезва.*

✓ *Аллагъди хесетар пайдайла, гзаф-
бур ваклан гъуьрче хъана.*

✓ *Аллагъди чаз мукъвабур гузва, ду-
стар чна чаз хкъазава. Шукур хъуй Худа-
диз, вичи гайи мукъвабурукай ада чаз ду-
стар хкуддай ихтиярни гузва.*

✓ *Аллагъди, вахт пайдайла, же-
гъилвиллиз - тIимил, къуьзуьвиллиз - гзаф
гана.*

✓ *Аллагъди паяр пайдайла, зун гъахъ
жагъуриз, дустуниз ганвай паюникай
атIуз авай.*

✓ *Аллагъди, тIебиатдин эмирдал-
ди, вири цаварал хутахзава.*

✓ *Аллагъдиз инсанар муьтIуьгъар-
дай алатар гзаф ава, абурукай къилин-
ди - муьгуььббат я.*

✓ *Аллагъдиз хъел татана, жегъен-
немдин цIай къати жедайди туш.*

✓ *Аллагъдиз чехирдин гъунар мала-
икдикай иблис хъайидалай къулухъ чир
хъана.*

✓ *Аллагъдилай алакъ тийидай кар
иблисдилай алакъда. Аллагъди пис кар-
диз гъеле-меле рехъ гудач къван.*

✓ *Аллагъдилай халкъ гъасилуз алакъ-
на, пайгъамбаррилай - абурукай инсанар
ийиз.*

✓ *Аллагъдинни адан уьлметрин ара-
да арачияр хъаначиртIа, ада гиман те-
гъидай са касни жедачир.*

понеделник, 25 февраля

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.50 «Заряжайся!» 6+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро. (16+)
9.00 Новости. (16+)
9.25 Сегодня 25 февраля. День начинается.

РОССИЯ 1

11:25,14.25,17.00,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17:25 Республика
17.40 Концерт, посвященный Защитникам Отечества

НТВ

5.05,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+)
6.00,7.00,8.00 Сегодня
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+)

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+)
6.50 Удачная покупка. (16+)
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Х/ф Солдат Иван Бровкин
9.55 Д/ф «Егерасимов. Привычка быть героем».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Точка взрыва». (16+)

вторник, 26 февраля

РГВК
06.50«Заряжайся!» 6+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро. (16+)
9.00 Новости. (16+)
9.25 Сегодня 26 февраля. День начинается.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даймокс» на чеченском языке
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан

НТВ

5.05,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+)
6.00,7.00,8.00 Сегодня
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+)

ДОМАШНИЙ

6.30,7.30 6 кадров. (16+)
6.50 Удачная покупка. (16+)
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И... (16+).
8.35 Х/ф «Иван Бровкин на целине». (12+)

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
9.00 Новости дня.
9.15,10.05,13.15 Т/с «Мы из будущего».

среда, 27 февраля

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро. (16+)
9.00 Новости. (16+)
9.25 Сегодня 27 февраля. День начинается.

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Алшан» на цахурском языке
11:25,14.25,17.00,20.45 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

5.05,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+)
6.00,7.00,8.00 Сегодня
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+)

ДОМАШНИЙ

6.30,7.30 6 кадров. (16+)
6.50 Удачная покупка. (16+)
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И... (16+).
8.35 Детектив «Длинное, длинное дело».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Паршивые овцы».

четверг, 28 февраля

РГВК
06.50«Заряжайся!» 6+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро. (16+)
9.00 Новости. (16+)
9.25 Сегодня 28 февраля. День начинается.

РОССИЯ 1

09:00 «Рубас» на табасаранском языке
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан

НТВ

5.05,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+)
6.00,7.00,8.00 Сегодня
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+)

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+)
6.50 Удачная покупка. (16+)
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+)

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.00 Доктор И... (16+).
8.35 Х/ф Без срока давности

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Команда 8». (16+)

Table with 8 columns: пятница, 1 марта; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains TV schedule for Friday, March 1st.

Table with 8 columns: суббота, 2 марта; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains TV schedule for Saturday, March 2nd.

Table with 8 columns: воскресенье, 3 марта; РГВК; ПЕРВЫЙ; РОССИЯ 1; НТВ; ДОМАШНИЙ; ТВ-ЦЕНТР; ЗВЕЗДА. Contains TV schedule for Sunday, March 3rd.

Table with 8 columns: КУЛЬТУРА 25 февраля по 3 марта; ПОНЕДЕЛЬНИК; ВТОРНИК; СРЕДА; ЧЕТВЕРГ; ПЯТНИЦА; СУББОТА; ВОСКРЕСЕНЬЕ; РАДИО. Contains cultural and radio program schedule.

Программа газурайди - Н. ВЕЛИБЕГОВА

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КБИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЬИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЬМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЬИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Н. ВЕЛИЕВА

Газет йиса 52 сеферда ақатзава
Газет алакьадин, информатизациядин, информатизациядин, информатизациядин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрація авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди туькьур хъйизва. Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур элкьвена вахъузвач. Редакциядин макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахъана - 16.50

Газет "Издательство" "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7500

И - И лишандик квай материалар

гъакъидихъ чапзавайбуур я.

И - Икъван яшар хъанвайбуур келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты

"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Камалдин ибараяр

Камалсуздахъ гъая, эдеб, ар жседач.

Ялцугъ ЭМИН

Гъич са гъайвандини, гъич са набататдини вич и дубнья-дилай квахъуниз рехъ гуьзвач.

Расим ГЪАЖИ

Далудихъ аслан хъайила, къуре неинки жанавур, сев, гъакI пеленгни туькьубьнда.

Шамсудин ИСАЕВ

Инсандиз, никI цана вахъузвай фу хъыз, рикI шад ийидай машгулатарни герек я.

Зияудин ЭФЕНДИЕВ

Савадлу инсандиз вичин такабурлувал, азадвал хуьз ре-гъят я.

Гъаким КЪУРБАН

Гъакъикъатдикай санизни чуьнуьх хъун, катун мумкин туширвал, ам акъазвай вилерни акъализ жседач.

Межид ГЪАЖИЕВ

Халкъдин культура хкаж тавунмаз амай къвалахарни велик тухуз хъун мумкин туш.

Абдулагъ ИСКЕНДЕРОВ

Гъафбуруз инсанар хъун патал бес тежесвайди анжах са затI я - инсанвал.

Майрудин БАБАХАНОВ

КIус паталди агъузиз юкь, Жув ялтахрин тайиз тахъуй.

Алирза САИДОВ

Чун анжах жуван хам, беден хуьз, амма руьгъдин къайгъу са акъван чIугван тийиз вердиш жезва.

Арбен КЪАРДАШ

Чижерни хъыз къвалах авурла, а зегъметди гайи бегъер виртIедилайни ширин жседа.

Мурадхан ШИХВЕРДИЕВ

Инсандин винел патан ақунар хъыз, адан рикI, руьгъ, мез, фикирарни дуьз хъана къанда.

Майил ЭФЕНДИЕВ

Инсан къевяй акъудунилай, хаталувиликай хкудунилай баркалду кар дубньядал алайди туш.

Назир МИРЗОЕВ

Вич-вичихъ инанмиш тир, къвалахдин гъавурда авай кас-диз кимивилер акъудунихъай кичIе жседач.

Буба ГЪАЖИКЪУЛИЕВ

КIватIайди - К.КЪАЛАЖУХВИ

Кроссворд

Туькьурайди - Абдула АБДУЛАЕВ, Ивигрин хуьр

1. Вахт.
2. Хуьзвайди, ватандиз къуллугъзавайди.
3. Хъуьцубан.
4. Лапагрин суьруь акъвазай чка.
5. Гуьрчегдаказ алуькун, дамахун.
6. Къилел алуькдай гъвечли фите.
7. Рехъ, уьлчуь.
8. Бубадин патай мукъва-къили.
9. Алибег Фатахован гъикая.
10. Партал, дамах авун.
11. Дуьа авун, садан тахсирар са-сад рикIел хкун.
12. Гамунин диб.

"ЛГ"-дин 7-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Таржума.
2. Тавус.
3. Мехкергъар.
4. Сенжермен.
5. Гирве.
6. Кимкиме.
7. СукIра.
8. Авара.
9. Тегъмезхан.
10. Табасаран.
11. Им-дад.
12. Къарабас.
13. Залзала.
14. Варис.
15. Давла.
16. Гиман.

2019-йисуз "Мавел" издательстводи Къ. Акимован "Лезги халкъдин философия" (урус чIалал) подписка ийизва. И ктаб алай йисан сентябрдиз акъатда. Са ктабдин кьимет - 500 манат.
ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О.Кошевойн куьче, 42 а.
Тел: 8-928-511-31-16

М.О.Оружев

И йикъара чав РФ-дин прокуратурадин лайихлу работник, Дагъустандин меркездин Советский райондин виликан прокурор Мегъамед Оружевич Оружев рагъметдиз фена лагъай чулав хабар агакъна.

М.О.Оружев 1960-йисуз Дербент шегъерда дидедиз хъана. 1982-йисуз ада ДГУ-дин юридический факультет акъалтарна.

М.Оружева прокуратурадин органра жуьреба-жуьре къуллугъар тамамарна: стажердин, прокурордин куьмекчидин, райондин прокурордин заместителдин.

2001-2013-йисара ада Махачкъаладин Советский райондин прокурордин везифаяр къиле тухвана.

Мегъамед Оружев юстициядин старший советник тир.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Мегъамед Оружевич рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизанриз, багърийриз башсагълугъвал гузва.

Ж.С.Гъалимов

Мукъвара хейлин йисара Дербент шегъердин аялрин лечобъединенидин къилин духтур яз къвалахай Жумаедин Седрединович Гъалимов рагъметдиз фена.

Ж.С.Гъалимов 1940-йисуз Ахцегъ райондин Ялцугърин хуьре дидедиз хъана. 1958-йисуз медучилище акъалтарай жегъил пешекар Хив райондин Агъа Яракрин хуьруьн ФАП-дин заведующийвиле тайинарна. Са йисалай ам армиядиз фена. Германияда къуллугъзавай йисара Ж.Гъалимова ФАП-дин начальникдин везифаяр тамамарна.

Армиядилай гуьгъуьниз Ж.Гъалимова Ростовдин медицинститут акъалтарна. Медицинадин рекъай къилин образование ва тежриба авай пешекар Дербент шегъердин аялрин лечобъединенидин рекъе туна. Сифте духтур-педиатр, ахпа аялрин поликлиникадин, стационардин отделенидин заведующий яз къвалахна. 1983-йисалай инихъ Ж.Гъалимова Дербент шегъердин аялрин лечобъединенидин къилин духтур яз зегъмет чIугъзавай.

Жумаедин Седрединовичан тIвар иллаки Къиблепатан Дагъустанда аялрин хъсан духтур яз машгур хъана. Къвалахзавай йисара ада куьмек гайи къван аялрин сан-гъисаб къун четин кар я.

Хейлин йисара медицинадин хиле бегъерлудаказ къвалахунай Жумаедин Седрединович "РД-дин лайихлу духтур" лагъай гуьрметдин тIвар гана.

Къейд ийин хъи, Ж.Гъалимова Дербент шегъердин общественный уьмуьрдани активни-даказ иштиракзавай. Ам "Лезги газетдин" амадагни тир. Хайи чIалал акъатзавай газет гъар йисуз вичини хъизвай, амайбуруни хъин патал таблигъат тухуз-вай.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Жумаедин Седрединович Гъалимов рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизанриз ва мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди Казимова Муминатаз - къавум, Исмаилова Заремадиз апаи
Исмаил Юсупович ИСМАИЛОВ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва.

Лезги писателрин Союздин правлениди шаир, публицист, драматург, "Самурдин сес" газетдин виликан редактор
Желил Пиралиевич МУРАДАЛИЕВ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз адан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Бикеханум Алибеговади Оружеврин хизанриз ва мукъва-къилийриз Махачкъала шегъердин Советский райондин виликан прокурор
Мегъамед Оружевич ОРУЖЕВ

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва. Намуслу, гъахвал патал женгчи виклегъ хчин къамат чириклера гъамиша амуькда.

Къурагърин 2-нумрадин юкъван школадин муаллимрин коллективди Къурагъ райондин администрациядин образованидин отделдин начальник Катибов Рамазан Магъамедовичаз ими
ХЕЙРУДИН

рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз башсагълугъвал гузва.